

DURANGOKO MERINALDEAREN
AMANKOMUNAZGOKO
EUSKARAREN EGOERAREN AZTERKETA

Durango, 2009ko urtarrila

DMAko Euskararen egoeraren azterketa

**DURANGOKO MERINALDEAREN AMANKOMUNAZGOKO EUSKERAREN
EGOERAREN AZTERKETA**

Egilea: Berbaro Elkartea (Rosa Okariz Moran)

Durango, 2009ko urtarrila

AURKIBIDEA

1. SARRERA.....	2
2. AURKEZPENA	3
3. OINARRIZKO DATUAK	
3.1 Biztanleria	5
3.2 Biztanleria, adinaren arabera	7
3.3 Biztanleria, jatorriaren arabera.....	8
3.4 Lan jarduerak	9
4. HIZKUNTZA GAITASUNA	
4.1 Euskera maila	12
4.2 Euskera maila udalerrri bakoitzean	13
4.3 Euskera maila adinaren arabera	14
4.4 Hizkuntza bilakaera.....	15
4.5 Ama hizkuntza eta etxeko hizkuntza	17
5. HEZKUNTZA	
5.1 Irakaskuntza ereduak, herriaren arabera	19
5.2 Irakaskuntza ereduak, eskualdean	19
6. ONDORIOAK.....	21
7. HERRIETAKO DATU-BILKETA.....	24
8. DMA	43
9. ONDORIO NAGUSIAK	
9.1 Eskualde mailako irakurketa.....	45
9.2 Udalerrien gaineko irakurketa	48
9.3 DMAko Euskera Zerbitzuaren izaeraren inguruan	50

ERANSKINAK

- Euskerako egitasmoak elkarlanean garatzeko
- DMAko Udalak eta Euskera Zerbitzua: koordinazioa eta funtzioak
- Akta: Astolako batzarra
- Datu-bilketarako orriak

1. SARRERA

Durango Merinaldearen Amankomunazgoko Euskera Zerbitzua eratzeko ekimena dela eta, "Euskara, kontsumo, kultura eta kirola" batzordearen eskariz txosten hau idatzi du Berbaro elkarteak eskualdeko euskeraren egoera aztertzeko.

Txostena honela dago garatuta:

- Ezaugarri soziolinguistikoen atala
- Herrietako datu-bilketa
- Amankomunazgoaren erakundearen gaineko datuak
- Ondorio nagusiak

Metodologia

Ezaugarri soziolinguistikoen iturriak datu estatistiko ofizialak izan dira.

Herrietako datu bilketarako, udaletako solaskideekin egin dira elkarrizketak eta Euskera Zerbitzua duten herrietan, solaskideak euskera teknikariak izan dira. Datuak 2008ko abenduan jaso dira.

Amankomunazgoaren datuak erakundeak berak eskaini ditu.

Amankomunazgoak hainbat esparrutan eskaintzen ditu zerbitzuak eskualdeari begira. Euskera Zerbitzua 2002an abian jarri zuen Siadecok kudeatuta. Hiru urte inguru aritu zen lanean. Zerbitzu hark, besteak beste, egitasmo hauek jorratu zituen:

- DMAko euskalduntze-alfabetatzearen alorreko eskaintza zabaldu eta egokitzeko azterketa, 2004
- Durango Merinaldearen Amankomunazgoko Kirol Elkarteak, 2004
- Durango Merinaldearen Amankomunazgoko Aisialdi Elkarteak, 2004

Txosten honen helburu nagusia, beraz, zerbitzu honek aurrerantzean bete beharreko helburu eta funtzioak finkatzen laguntzea da.

Esker onak

Lan hau burutzeko lagun askoren laguntza jaso dugu. Hamaika herrietako udalei, eta, bereziki, euskera teknikariei, eskerrik beroenak. Baita, Debagoienako Euskera Zerbitzuari eta Oarsoaldeko Euskera zerbitzuari ere

Kontsultatutako txostenak:

Durango Merinaldearen Amankomunazgoko Egitasmoak 2002-2004 (Siadeco)

Durango Udalaren Euskeraren Egoeraren Diagnostikoa, 2008 (Erain)

Zaldibarko Udalerriko Euskeraren Egoeraren Diagnostikoa, 2008 (Erain)

2. AURKEZPENA

DURANGOKO MERINALDEAREN AMANKOMUNAZGOKO EUSKERAREN EGOERAREN AZTERKETA

“Durangoko Merinalde zaharrak, Erdi Aroan Durangoko Konterria lez ezaguna, 230 km² inguruko lurralde bat hartzen du, bere mugak hauek direlarik: iparraldetik Markina eta Busturiako merinaldeak; hegoaldetik Aramaioko Konterri harana; sortaldetik Leintz arroa eta sartaldetik Zornotza eta Arratiako merinaldeak.

Lehenengo mendeetan, 1200. urtean Gaztelako erregeak menperatu arte, Nafarroako Erreinuaren barruan zegoen. 1212. urtean Gaztelako erregeak gure eskualdea oparitzen dio Bizkaiko Jaunari Nabas de Tolosako gudaldian emandako laguntzaren eskerronez. Durangaldeak mendeetan zehar bere bizi propioa egiten jarraitu zuen 1628. urtean Bizkaiko Jaurrerira sartu arte, nahiz eta aurretik ere berarekin hartu-emon sakonak izan. Jaurrerira sartu arren, bere erakunde berezia mantentzen jarraitu zuen.

Bilbo eta Goi eta Behe Debako gipuzkoar haranen artean alde batetik eta Arabar lurren artean bestetik, Oizeko mendigunea -iparraldera- eta Otxandion dagoen Durangaldeko kare-gailurtzako mendibarrenen arteko lurraldea barruhartzen ditu.

Eskualdea, aintzinako Durangoko Merinaldea eratu zuten udalerriekin osatzen da: Abadiño, Atxondo, Berriz, Durango, Elorrio, Ermua, Garai, Iurreta, Izurtza, Mallabia, Mañaria, Otxandio eta Zaldibar, eta baita aintzina batean Zornotzako Merinaldekoa zen Amorebieta-Etxano ere”.

Iturria: Gerediaga Elkarte

3. OINARRIZKO DATUAK

Durangoko Merinaldearen Amankomunazgoko jardun politiko eta administratiboan, euskera gaietan, ondorengo herriek hartzen dute parte: Abadiño, Atxondo, Durango, Elorrio, Iurreta, Izurtza, Mañaria eta Zaldibar.

Dena dela, ikerketa honetan hamaika udalerrri aztertu dira: Abadiño, Atxondo, Berriz, Durango, Elorrio, Garai, Iurreta, Izurtza, Mañaria, Otxandio eta Zaldibar. Etorkizunean, maila politikoan aldaketarik egon ezkerio, herri guztien datuak izateko helburuarekin.

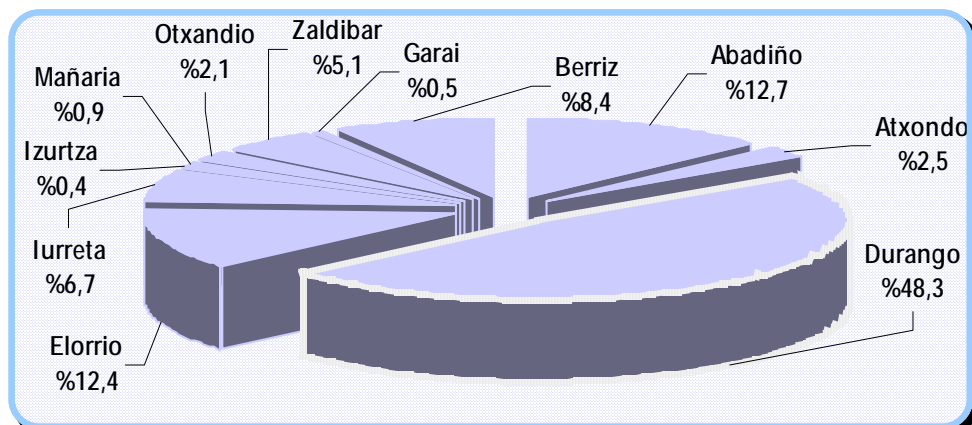
3.1 Biztanleria

1. taula. DMAko biztanleria. 2008

UDALERRIAK BIZTANLEAK	EHUNEKOA
Abadiño	7.366 12,7
Atxondo	1.464 2,5
Berriz	4.925 8,4
Durango	28.127 48,3
Elorrio	7.191 12,4
Garai	319 0,5
Iurreta	3.878 6,7
Izurtza	264 0,4
Mañaria	497 0,9
Otxandio	1.223 2,1
Zaldibar	3.022 5,1
Denera	58.276 100

Iturria: Udal Erroldak 2008ko datuak

1. grafikoa. DMAko biztanleria (%)

Iturria: Udal Erroldak 2008ko datuak

Durango da eskualde burua eta udalerririk handiena. Bera da 10.000 biztanletik gorako udalerririk bakarra. Bertan Merinaldeko biztanleen ia erdia bizi da (%48,3). Ondoren, Abadiño eta Elorrio datoz, herri biek biztanle proportzio berdintsua ematen dute ehunekoetan. Gainerako udalerririk guztiek 5.000 biztanle baino gutxiago dituzte (Atxondo, Berriz, Garai, Iurreta, Izurtza, Mañaria, Otxandio eta Zaldibar). Generoa kontuan hartuta, nahiko parekoak dira kopuruak (emakumeak, 28.363 eta gizonak, 27.934, Bizkaia.net-Biztanleen erroldako datuen arabera (2006)).

Ikusiko ditugu, orain, aurreko urteetako zenbait datu.

2. taula. Biztanleriaren bilakaera (1996-2001-2008)

Durangoko Merinaldea	Hazkundera				Hazkundera		
	1996	2001	(96-01)	Hazkundera%	2008	(01-08)	Hazkundera%
Abadiño	6.897	6.843	-54	-0,78	7.366	523	7,6
Atxondo	1.490	1.427	-63	-4,23	1.464	37	2,5
Berriz	4.099	4.312	213	5,2	4.925	613	14,2
Durango	23.909	25.003	1.194	4,5	28.127	3.124	12,4
Elorrio	7.338	7.157	-181	-2,47	7.191	34	0,47
Garai	244	252	8	3,28	319	67	26,5
Iurreta	4.483	4.144	-339	-7,56	3.878	-266	-6,4
Izurtza	277	266	-11	-3,97	264	-2	-0,7
Mañaria	473	453	-20	-4,23	497	44	9,7
Otxandio	1.046	1.017	-29	-2,77	1.223	206	20
Zaldibar	3.050	2.877	-173	-5,67	3.022	145	5
Denera	48.963	53.751	4.778	9,7	58.276	4.525	8,4

Iturriak: Eustat:- Lurralde-eremuaren araberako biztanleak eta Udal erroldak

Biztanleriaren bilakaerari dagokionez, 2. taulako datuak ikusita, ondoko ondorioak atera daitezke: 1996-2001 bitartean Merinaldeko biztanleen %9,7 irabazi zuen, eta 2001-2008 bitartean, aldiz, %8,4. Azkeneko urteetan herrietan ematen zen biztanleen galera gelditu egin da eta biztanleriak gora egin du (Iurretan eta Izurtzan izan ezik). Durangon eman den biztanleen igoerak eskualdeko biztanleriari gorantz eragin dio.

Beraz, 2008ko datuei erreparatuta, nabarmena da lehengo joera aldatu egin dela udalerririk gehienetan eta aurreko urteetan hazkunde tasa negatiboa eman duten herri gehienek berreskurapena izan dutela.

Berriz, Durango eta Garai dira hazkunde positiboa izan dutenak aztertutako debora-tartean. Durango inguruko herrietako biztanleek, poliki-poliki, etengabeko migrazioa egin zuten joan den hamarkadan eta orain, berriz, eutsi egiten diote biztanle kopuruari (salbuespenak salbu). Lehen bezala, urtez urte biztanle berriak ailegatzen ari dira Durangora eta gaur egun, inguruko herrietakoak ez ezik bestelako migrazioak ere jasotzen ari da.

3.2 Biztanleria, adinaren arabera

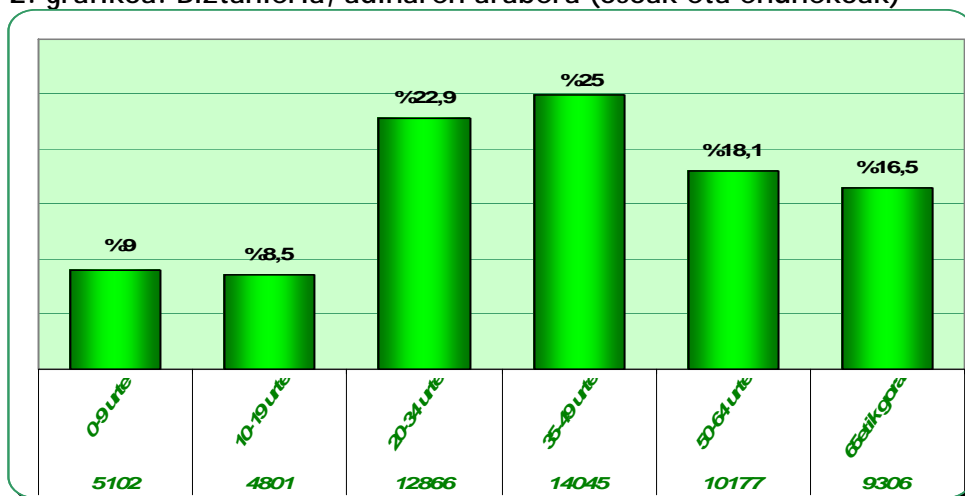
3. taula. Biztanleria, adinaren arabera (osoak eta ehunekoak)

udalerrria	biztanleak	0-9	10-19	20-34	35-49	50-64	65etik gora
Abadiño	7.162	613 (%8,6)	584 (%8,2)	1910 (%26,7)	1693 (%23,6)	1.455 (%20,3)	907 (%12,7)
Atxondo	1.440	104 (%7,2)	162 (%11,3)	339 (%23,5)	335 (%23,3)	303 (%21,0)	197 (%13,7)
Berriz	4.687	405 (%8,6)	383 (%8,2)	1222 (%26,1)	1102 (%23,5)	806 (%17,2)	769 (%16,4)
Durango	27.014	2.729 (%10,1)	2.428 (%9,0)	5.960 (%22,1)	7.111 (%26,3)	4.498 (%16,7)	4.288 (%15,9)
Elorrio	7.118	605 (%8,5)	588 (%8,3)	1.393 (%19,6)	1753 (%24,6)	1.347 (%18,9)	1.432 (%20,1)
Garai	279	24 (%8,6)	16 (%5,7)	56 (%20,1)	82 (%29,4)	52 (%18,6)	49 (%17,6)
Iurreta	3.910	275 (%7,0)	283 (%7,2)	934 (%23,9)	895 (%22,9)	769 (%19,7)	754 (%19,3)
Izurtza	250	10 (%4,0)	17 (%6,8)	51 (%20,4)	60 (%24,0)	51 (%20,4)	61 (%24,4)
Mañaria	459	26 (%5,7)	41 (%8,9)	94 (%20,5)	111 (%24,2)	96 (%20,9)	91 (%19,8)
Otxandio	1.104	92 (%8,3)	68 (%6,2)	242 (%21,9)	242 (%21,9)	208 (%18,8)	252 (%22,8)
Zaldibar	2.874	219 (%7,6)	231 (%8,0)	665 (%23,1)	661 (%23,0)	592 (%20,6)	506 (%17,6)
Denera	56.297	5.102 (%9,1)	4.801 (%8,5)	12.866 (%22,9)	14.045 (%24,9)	10.177 (%18,1)	9.306 (%16,5)

Iturria: Bizkaia.net (2006ko datuak)

Egindako tarteei erreparatuz gero, tarte handiena 35 eta 49 urte bitartekoei dagokiela ikusi daiteke. Horixe da nabarmentzen den tarte lau udalerritan: Durangon (%26,3), Elorrian (%24,6), Garain (29,4) eta Mañarian (%24,2). Izurtzan 35-49 tartekoen (%24) eta 65etik gorakoen kopuruak (%24,4) ia berdinak dira, Zaldibarren beste horrenbeste gertatzen da 20-34 (%23,1) eta 35-49 (%23) adin tarteekin eta Atxondon ere bai (20-34 tartean, %23,5 eta 35-49 tartean, %23,3). Otxandion 65 urtetik gorakoen proportzioak dauka pisu gehien (%22,8) eta 20-34 urte bitartekoen kopurua Abadiñon (%26,7), Berrizen (%26,1) eta Iurretan (%23,9) nagusitzen da. Bestalde, umeen eta gaztetxoek kopuruak herri guztietan txikiak dira.

2. grafikoa. Biztanleria, adinaren arabera (osoak eta ehunekoak)

3.3 Biztanleria, jatorriaren arabera

4.a taula. Biztanleria jaiotako lekuaren arabera (osoak eta ehunekoak)

	Biztanleak	Udalerrria	Bizkaia	Estatua	Araba, Gipuzkoa eta Nafarroa	Estatutik kanpo
ABADIÑO	7.162	2.552(%35,6)	2.230(%31,1)	1.671(%23,3)	445(%6,2)	264(%3,6)
ATXONDO	1.440	572(%39,7)	484(%33,6)	262(%18)	73(%5)	49(3,4)
BERRIZ	4.687	1.396(%29,7)	1.622(%34,6)	986(%21)	460(%9,8)	223(%4,7)
DURANGO	27.014	10.798(%40)	8.272(%30,6)	4.849(%18)	1.729(%6,4)	1.366(%5)
ELORRIO	7.118	3.621(%50,8)	1.341(%18,8)	1.401(%19,6)	587(%8,2)	168(%0,9)
GARAI	279	134(%48)	103(%36,9)	12(%4,3)	22(%7,8)	8(%2,8)
IURRETA	3.910	830(%21,2)	1.756(%44,9)	1017(%26)	140(%3,5)	167(%4,2)
IZURTZA	250	112(%44,8)	107(%42,8)	17(%6,8)	8(%3,2)	6(%2,4)
MAÑARIA	459	270(%58,8)	139(%30,2)	14(%3)	22(%4,7)	14(%3)
OTXANDIO	1.104	463(%41,9)	212(%19,2)	103(%9,3)	289(%26)	37(%3,3)
ZALDIBAR	2.874	867(%30)	890(%30,9)	683(%23,7)	313(%10,8)	121(%4,2)
Denera	56.297	21.615(%38,4)	17.156(%30,5)	11.015(%19,6)	4.088(%7,2)	2.423(%4,3)

Iturria: Bizkaia.net (2006ko datuak)

4. taulan, erroldatuta dauden biztanleen gaineko datuak ditugu (2006koak), jaioterriaren arabera. Kopuru handiena udalerrian bertan jaiotako biztanleekin lotuta dago, hiru salbuespenekin: Berriz, Iurreta eta Zaldibar. Azken hauetan Bizkaiko kopurua da handiena, biztanleen %34,6, %44,9 eta %30,9, hurrenez hurren. Estatuan jaiotakoak hirugarren kopuruan daude ia herri guztietan (Elorrio eta Iurretan, baina, bigarren kopurua dira). Atzerritarren kopuru handiena Durangon dago (%5). 4.b taulan Araban, Gipuzkoan eta Nafarroan jaiotakoak ikusten ditugu.

4.b taula. Araban, Gipuzkoan eta Nafarroan jaiotakoak (Bizkaia.net, 2006ko datuak)

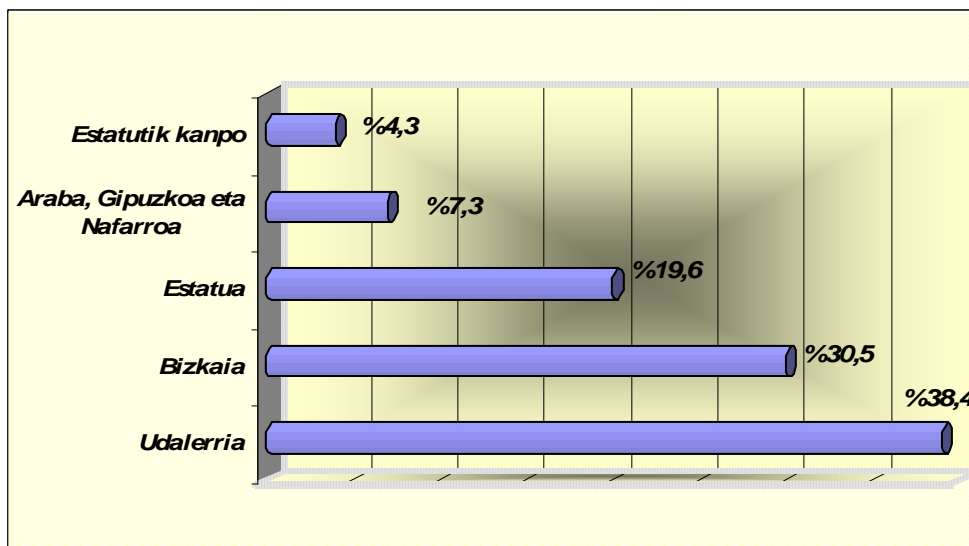
Herria	Araba	Gipuzkoa	Nafarroa
ABADIÑO	38	381	26
ATXONDO	10	61	2
BERRIZ	35	403	22
DURANGO	247	1260	222
ELORRIO	52	440	95
GARAI	3	19	
IURRETA	16	115	9
IZURTZA	1	6	1
MAÑARIA	9	13	
OTXANDIO	260	25	4
ZALDIBAR	28	259	26
Denera	699	2.982	407

3. grafikoan Amankomunazgoaren ehunekoak ditugu. Herri guztietako datuak batu eta gero, udalerrian bertan jaiotakoak %38,4 dira eta Bizkaiko beste

herrietakoen kopurua %30,5 da. Hirugarrenik, estatuko herrialdeetako kopurua dago (%19,6), eta proportzio askoz txikiagoan Araba, Gipuzkoa eta Nafarroakoak (%7,3) eta estatutik kanpokoak ditugu (%4,3).

Ezaugarri hauek, soziodemografikoak izateaz gain, soziolinguistikoak ere direnez hizkuntzak izandako bilakaeraren eragileak ere badira. Bestalde, inmigrazioa dela eta, gaur egun hiztun komunitate anitza topatu dezakegu Amankomunazgoko herrietan, eta horrela, hizkuntza bik osatzen zuten ereduan nolabaiteko aldaketa gertatu dela ondorioztatu daiteke, hau da, lehen elebitasuna (euskera eta gaztelera) zegoen lekuan, orain eleaniztasuna dago. Hala ere, etorkin gehiago Hego Amerikatik datorrenez eta gainerakoek gaztelera ikasten dutenez, aniztasunaren barruan gaztelera indartu egin daitekeela dirudi, gainontzeko hizkuntzekin erkatuta.

3. grafikoa. Biztanleria, jaioterriaren arabera (ehunekoak)

Iturria: Bizkaia.net (2006)

3.4 Lan jarduerak

Lan eta jarduera nagusiak

“Durangaldean XX. mendearen azken urteetan, eta batez ere mende honetako garapen industrialaren ondorioz -60ko urteetan areagotu den garapena-, lehenengotan baserrialdeak zirenak hirigune bilakatu dira.

Lau arlo izan dira, historiaren aldetik, Durango Merinaldean landu diren arlo ekonomikoak. Alde batetik, basoak ustiatzea, bai zuhaitzak botatzeko, bai

egurrarekin ikatza egiteko. Bestetik, baserriak ematen duena ustiatzea (nekazaritzan eta abeltzaintzan aritzeak baserri giroa ekarri du eta, batez ere, baserriari lotuta bizitzea). XX. mendearen hastapenean industrializazioa hasi zen Durangaldean, galdaketa edo fundizioari lotuta gehienbat, eta gero piezak mekanizatzeko prozesuari." (*DMAko gidaliburutik* hartuta).

5. taula. Lan-jarduerak

Merinaldea. 2001eko datuak		
sektorea	ehunekoa	kopurua
zerbitzuak	%49	11.303
industria	%44	10.087
eraikuntza	%6	1.274
nekazaritza	%1	307

Iturria: EUSTAT

Eustat: 16 urte eta gehiagoko biztanleria landuna, jarduera-adarren arabera (2001) iturritzat hartuta, lan jarduerak aztertuko ditugu, urte horretako datuak ditugulako eskuragarri. Datuak kontuan harturik, zerbitzuak da proportzio handiena ematen duen sektorea (%49). Bigarrena, industria (%44), eta oso kopuru txikietan, eraikuntza (%5,6) eta nekazaritza (%1,4).

Zerbitzuak sektore nagusizat dutenak (6. taularen arabera), Durango (%55,3), Garai (%62,7), Iurreta (%46), Izurtza (%53,4) eta Mañaria (%58,8) dira. Abadiñon, Atxondon, Berrizen, Elorrión, Otxandion eta Zaldibarren, berriz, *industria* da sektore nagusia.

6. taula. Lan-jarduerak, herriaren arabera

16 urte eta gehiagoko biztanleria landuna, lurralde-eremuka, jarduera-adarren arabera. 2001

herriak	guztira	nekazaritza	industria	eraikuntza	zerbitzuak
Abadiño	3.033	54	1.475	234	1.270
Atxondo	612	23	287	53	249
Berriz	1.877	34	947	78	818
Durango	10.309	66	4.012	521	5.710
Elorrio	3.181	42	1.492	163	1.484
Garai	118	5	36	3	74
Iurreta	1.744	29	794	118	803
Izurtza	116	2	43	9	62
Mañaria	204	3	63	22	116
Otxandio	439	13	228	14	184
Zaldibar	1.338	36	710	59	533
Merinaldea	22.971	307	10.087	1.274	11.303

Iturria: Eustat (2001)

Bestalde, 1996ko datuekin alderatuz (11 udalerriak kontuan hartuta, Durangoko Merinaldearen diagnostikoaren eta Eustaten arabera), esan behar da Durangon (%51,8), Garain (%59) eta Izurtzan (%49) *zerbitzuak* zela sektore nagusia 1996an, gainontzeko guztietan, aldiz, industria zen nagusia. Iurreta eta Mañariaren sektore nagusia, beraz, industria izatetik zerbitzuak izatera aldatu da (Iurretan, *zerbitzuak* kopurua 1996an, %43,9 zen eta 2001ean, %46; eta Mañariko kopurua, 1996an, %35 eta 2001ean, %58,8). Merinaldean, 1996ko kopuru orokorrak ikusita, badirudi jarduera ekonomikoen bilakaeran *zerbitzu* sektorea indartu egin dela besteekiko eta industria sektoreari aurrea hartu diola, baina herriz herri ikusita, antzematen da Durangoko kopuruak nabarmen igotzen duela kopuru orokorra. Beraz, Durangon ez ezik beste herri batzuetan ere indartu egin da zerbitzuen sektorea. Aldaketa horri buruzko hausnarketa egin behar dugu, zera da, industria-gune izatetik zerbitzu-gune izatera pasatzeak zertan eragiten dion hizkuntzari.

4. HIZKUNTZA GAITASUNA

4.1 Euskera maila

7. taula. Euskera maila

Euskara maila globala. (2 urte eta gehiagoko bizt.)	
DMA 2006 (%)	
Euskaldunak	52
Ia-euskaldunak	22
Erdaldunak	26

Iturria: Eustat

Eustatek emandako datuen arabera, 2006an, Merinaldeko biztanleen erdia baino gehiago (%52) euskaldunak dira, biztanleen %22 ia euskaldunak (euskeraz nekez ulertzen eta/edo hitz egiten dutenak) dira eta gainerakoak, %26, erdaldunak. Kopuru hauek Bizkaia osoarekin konparatuz, egoera soziolinguistiko ezberdina islatzen dutela igartzen da. Izan ere, Bizkaiko datuak ondoko hauek ditugu: euskaldunak, %31,4; ia euskaldunak: %23; erdaldunak: %45,6. Bestalde, erreferentziazko eskualdea den Gernika-Bermeo hartuko dugu datuak erkatzeko. Gernika-Bermeoko eskualdean (Eustatek hartutako lurralde-irizpidea, 43.909 biztanlerekin), %72,6 euskaldunak dira, %16,55 ia euskaldunak eta %18,8 erdaldunak. Beraz, datuei begira, Bizkaiko eta Gernika-Bermeoko datuetatik erkatuta, DMA bi egoera soziolinguistiko horien artean erdibidean dago, hau da, Bizkaia osoan baino euskaldun gehiago eta Gernika-Bermeon baino gutxiago.

8. taula. Euskaldunen kopurua, udalerriaren arabera

DMAko euskaldunen kopurua, udalerriaren arabera

udalerria	ehunekoa	kopurua
Abadiño	12	3.525
Atxondo	3	923
Berriz	9	2.507
Durango	45	13.117
Elorrio	14	4.034
Garai	1	236
Iurreta	6	1.839
Izurtza	1	198
Mañaria	1	395
Otxandio	3	800
Zaldibar	5	1.365
denera	100	28.939

Iturria: EUSTAT (2006)

8. taulan zera ikusten dugu: udalerrri bakoitzak duen proportzioa DMAko euskaldun kopuruan. Durangok, biztanleria kopuru handiagatik, ehuneko

handiena ematen du. Durangoren ostean, Elorrio (%14), Abadiño (%12) eta Berriz (%9) datoz.

4.2 Euskera maila udalerrri bakoitzean

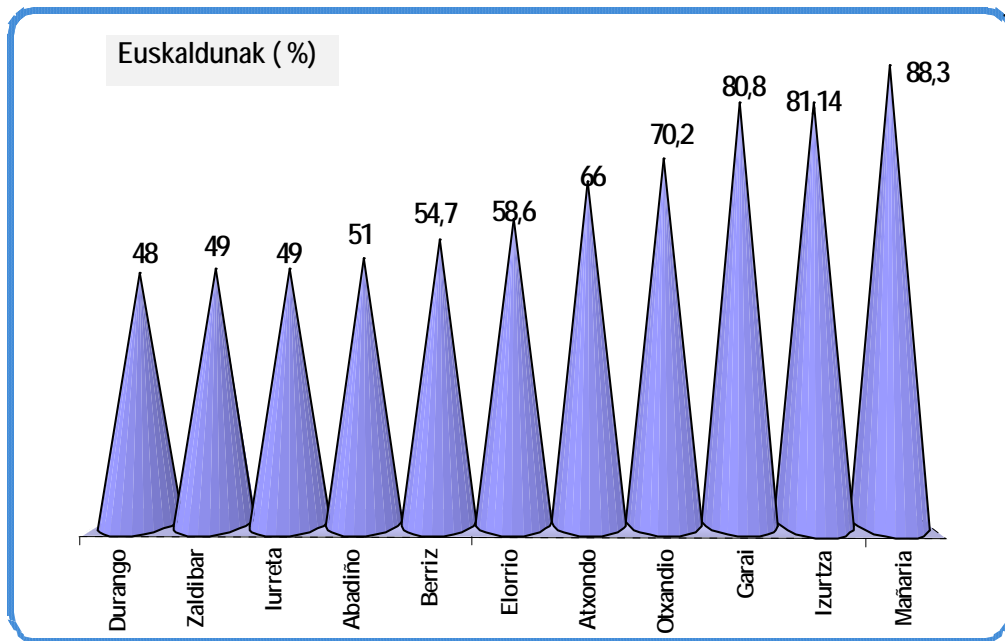
Herriz herri ikusita (9. taula eta 4. grafikoan), biztanleriarekiko proportzioan, euskaldun kopuru handiena Mañarian topatzen dugu (%88,36), eta ondoren, Izurtzan eta Garain (%81 eta %80,8), hala ere, bakoitzak DMAko euskaldun kopuruaren %1 baino ez du osatzen. Herri hauek Amankomunazgoko kopurua (%52) erraz gainditzen dute. Beste muturrean Durango (%48), Iurreta (%49,2) eta Abadiño (%51) kokatzen dira, eskualdeko ehunetik beherago. Beraz, euskaldun izaera izanda ere, Amankomunazgoa heterogeneoa da.

9. taula. 2 urte eta gehiagoko biztanleria, euskera mailaren arabera udalerrri bakoitzean

<i>2 urte eta gehiagoko biztanleria, udalerrriaren eta euskara maila orokorraren arabera</i>				
	euskaldunak	ia euskaldunak	erdaldunak	denera
Abadiño	3525 (%51)	1561(%22,5)	1829(%26,5)	6.915
Atxondo	923 (%66)	162(%11,6)	311(%22,3)	1.396
Berriz	2507(%54,7)	852(%18,5)	1233(%26,8)	4.592
Durango	13117 (%48)	6956(%26)	7009(%26)	27.082
Elorrio	4034 (%58,6)	1200(%17,4)	1647(%24)	6.881
Garai	236(%80,8)	40(%13,7)	16(%5,5)	292
Iurreta	1839 (%49,2)	808(%21,62)	1090(%29,28)	3.737
Izurtza	198 (%81,14)	21(%8,6)	25(%10,25)	244
Mañaria	395 (%88,36)	34(%7,6)	18(%4,04)	447
Otxandio	800 (%70,2)	180(%15,8)	159(%13,97)	1.139
Zaldibar	1365 (%49)	570(%20,4)	855(%30,6)	2.790

Iturria: Eustat. Biztanleria eta Etxebizitza estatistika. 2006

4. grafikoa. 2 urte eta gehiagoko biztanleria, euskera mailaren arabera udalerrri bakoitzean

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza estatistika. 2006

4.3 Euskera maila adinaren arabera

10. taula. Hizkuntza gaitasuna adinaren arabera

DMA: Hizkuntza-gaitasuna (>=5 urte), adinaren arabera, 2001

	5-19 urte	20-34 urte	35-49 urte	50-64 urte	65etik gora
elebidunak	6.382	6.588	5.223	3.650	4.431
	%24	%25	%20	%14	%17
elebidun hartzaileak	893	3.423	2.460	953	609
	%11	%41	%30	%11	%7
erdaldun elebakarrak	558	3.194	4.962	4.537	3.257
	%3,3	%19,3	%30	%27,4	%20

Iturria: EAS (Euskal Herriko hizkuntza-adierazleen sistema)

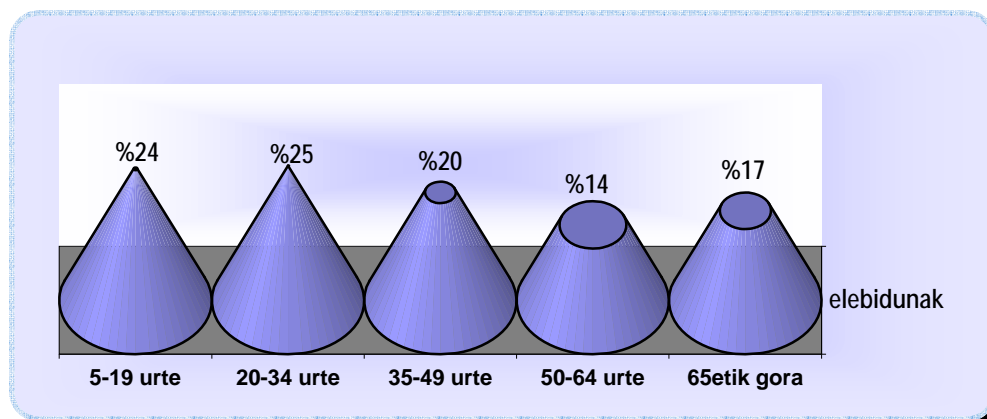
Adin-tarteak aztertuko ditugu, adinaren eta hizkuntza gaitasunaren arteko erlazioa ikusteko. *Elebidunak* multzoan (euskaldunak hemen daude sartuta) 20-34 urte bitarteko adin-tartea nagusitzen da (%25), nahiz eta 5-19 urte bitarteko tarteak ia kopuru berdina ematen duen (%24).

Elebidun hartzaileen kopuru nagusia 20-34 tartean dago, (%41). Elebidun hartzaileak ("euskeraz "nekez" hitz egin edo, hitz egin ez arren, "ondo" ulertu edo irakurtzen dutenak", Hizkuntza Politika Sailburuordetzako

definizioaren arabera), 35-49 urtekoen artean ere kopuru handian topatzen ditugu (%30).

Erdaldun elebakarrak, batez ere 35 eta 49 urte bitartean daude. Honi buruz ez dugu ahaztu behar tarte horretakoak umeak eduki edo hazi eta hezteko sasoiaren egonda, oso kontuan hartzekoak direla hizkuntza plangintzari begira.

5. grafikoa. Hizkuntza gaitasuna (≥ 5 urte) adinaren arabera (ehunekoak). 2001

Iturria: EAS (Euskal Herriko hizkuntza-adierazleen sistema)

Elebidunak aldagaian, gazteen portzentaje altua begi-bistakoa da. Portzentaje hau hezkuntza ereduaren emaitza dela kontuan hartzen badugu, gaitasuna bermatuta dagoen arren, *erabilera* arloa izan litekeela ahulena pentsatu dezakegu, izan ere, euskera ezagutzeak ez du, inondik inora, erabilera ziurtatzen.

Horrela ikusiko da, esaterako, beste atal batean *ama hizkuntza* eta *etxeko hizkuntza* alderatzen ditugunean. Bestelako kontuek baldintzatzen dute euskeraren erabilera, hala nola, ingurune euskaldunean bizi ala ez, eskolatik kanpo euskeraz berba egiteko ohiturarik dagoen, etab. Horregatik, adin-tarte hauek harrobia izanik, jarraipen sakonagoa egin beharko litzateke beste esparru horiek hobeto ezagutzeko.

4.4 Hizkuntzaren bilakaera

Hizkuntza bilakaera ikusteko, hainbat urtetako datuak aztertuko ditugu. Eustat iturritzat hartuta, ikusitako hiru multzoetan (euskaldunak, ia euskaldunak, erdaldunak) ematen diren kopuruak beheko taulan daude ikusgai.

11. taula. Hizkuntza bilakaera

DMA (ehunekoak)				
	1981	1986	1996	2006
euskaldunak	41	43	50	52
ia euskaldunak	14	14	14	22
erdaldunak	45	43	36	26

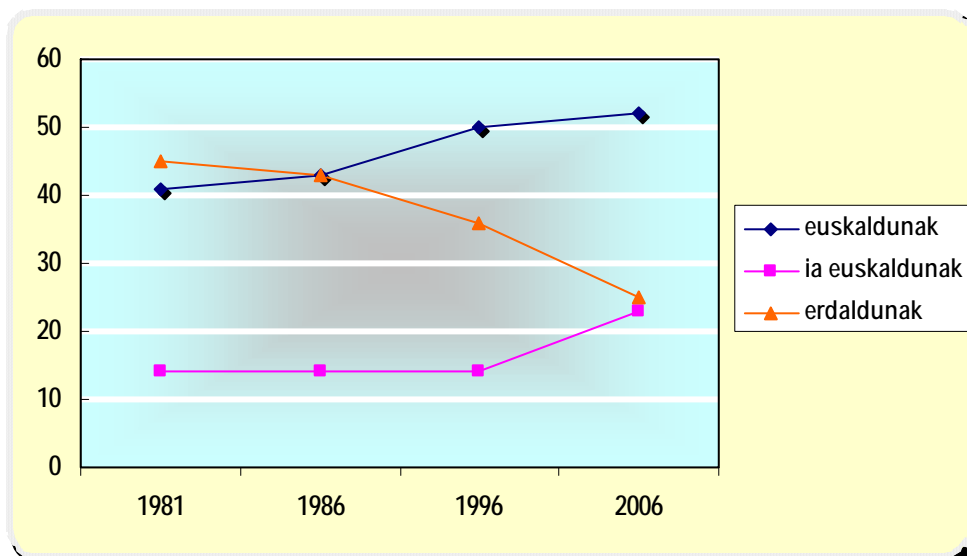
Iturria: EUSTAT

Portzentajeak aztertuta, euskaldun multzoari dagokionez, poliki eta etengabe gora doala nabaritzen da. Lehen bost urteetan (81-86), 2 puntu gora egin zuen kopuruak; ondorengo hamarkadan, 7 puntu, eta azkeneko hamarkadan, beste bi.

Gainera datuok bat datoz beste multzoetako kopuruokin. Izan ere, *erdaldunak* multzoan, lehen denbora tartean kopuruak 2 puntuko beherakada egin zuen, bigarren tartean, berriz, 7, eta azkenekoan, 10. Beraz, ondorioztatu daiteke aldaketa kualitatibo nabarmena 86-96 hamarkadan eman zela, erdaldun kopurutik euskaldun kopurura eman baitzen portzentaje aldaketa.

Bestalde, azkeneko tartean, erdaldun multzoaren beherakada batez ere *ia euskaldunak* kopuruaren igoeran islatzen da (aurrekoan euskaldun kopuruan islatu zen moduan). Irakurketa honek 86-96 hamarkadan gertatu zen aurrerakada azpimarratzen du, bide batez, orduko egoera soziolinguistikoaren ingurumariak eta hartu ziren normalizazio neurriak -besteak beste, D ereduan eskolaratzea- eraginkorrak izan zirela nabarmentzeko.

6. grafikoa. Hizkuntza bilakaera

6. grafikoan hiru multzoetako bilakaera azaltzen da. Nabaria denez, behera egiten duen marra erdaldun kopuruari dagokio, eta horixe da azken bi hamarkadetan etengabe portzentajea jaisten doana. Beste bi marrek gora eginez ageri dira, nahiz eta euskaldun multzoaren gorakada asko moteldu den azken hamarkadan.

Azken denbora-tartean *ia euskaldunak* eta *erdaldunak* multzoek bat egiten dute kopuruari dagokionez. Grafikoaren hasieran marra hauen arteko aldea ikusita, ondorioztatu daiteke 86-96 tartean erdaldunen multzotik *euskaldunak* multzora eman zela jauzia, 96-06 tartean, ostera, *ia euskaldunak* multzora aldatu zen kopuru gehiago *euskaldunak* multzora baino.

4.5 Ama hizkuntza eta etxeko hizkuntza

12. taula. Biztanleria, lurralde-eremuaren, ama-hizkuntzaren eta etxean hitz egiten den hizkuntzaren arabera. 2006

	Guztira	Ama hizkuntza				Etxeko hizkuntza			
		euskera	gaztelania	biak	beste bat	euskera	gaztelania	biak	beste bat
Abadiño	7.144	2.477	4.014	419	234	1.752	4.428	905	59
Atxondo	1.435	725	630	66	14	512	642	271	10
Berriz	4.771	1.798	2.576	263	134	1.267	2.779	681	44
Durango	27.925	8.154	16.693	2.318	760	4.829	18.716	4.017	363
Elorrio	7.075	3.131	3331	529	84	2.215	3.605	1.219	36
Garai	302	218	61	14	9	163	71	66	2
Iurreta	3.833	1.341	2.196	185	111	943	2372	484	34
Izurtza	248	191	49	5	3	134	62	52	0
Mañaria	456	354	79	18	5	249	98	109	0
Otxandio	1.172	633	406	117	16	447	480	235	10
Zaldibar	2.864	989	1.668	143	64	689	1.839	314	22
Denera	57.225	20.011	31.703	4.077	1.434	13.200	35.092	8.353	580

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza estatistika. 2006

12. taulan, Eustatek emandako datuak ditugu, 2006koak, alegia. Biztanleriaren kopuruak ikusgai ditugu, *ama hizkuntza* eta *etxeko hizkuntza* aldagaietan.

13. taulan, kopuruak ditugu eskualde osorako.

13. taula. Ama hizkuntza eta etxeko hizkuntza

Ama hizkuntza eta etxeko hizkuntza % (DMA)

DMA (%)	euskara eta			
	euskara	gaztelania	gaztelania	beste bat
Ama hizkuntza	35	7	56	2
Etxeko hizkuntza	23	15	62	1

Iturria: EUSTAT. Biztanleria eta etxebizitza estatistika (2006)

Horrela, euskera, DMAko biztanleen %35en ama hizkuntza izanik, jatorriz elebidunak direnen kopurua gehituta (%7), jatorriz euskaldun edo elebidunak direnak %42 dela ikusi daiteke. Ama-hizkuntza gaztelania dutenak, berriz, %56 dira.

Etxeko hizkuntza aldagaiari begiratuz gero, euskerazko portzentajea aurreko aldagaiarekiko jaitsi egin dela argi dago, eta gaztelera edo hizkuntza biak erabiltzea, ostera, ama-hizkuntzaren proportzioaren gaineratik kokatzen da. Izan ere, euskera ama hizkuntza duten askok berba egiterakoan euskera zein gaztelera edo gaztelera soilik erabiltzen dute. Azkenik, ama hizkuntza *beste hizkuntza bat* dutenen ia erdiak ere gaztelera hitz egiten du etxean. Gainera, aipatu diren joerak udalerrri guztietan gertatzen dira, proportzio handiagoan edo txikiagoan, herriaren arabera.

Laburbilduz, etxean euskera hitz egiten dutenen proportzioa txikiagoa da ama hizkuntza euskera daukatenean baino, eta hau, zalantza barik, euskeraren egoeraren adierazlea dela esan behar dugu, aintzat hartuta etxea dela euskeraz hitz egiteko eremu naturalean.

5. HEZKUNTZA

5.1 Irakaskuntza ereduak, herriaren arabera

14. taula. Irakaskuntza ereduak, herriaren arabera

Irakaskuntza ereduak hezkuntza mailaren arabera (%) 2006/07

	Haur hezkuntza		Lehen hezkuntza		DBH		Batxilergoa			Lanbide Heziketa		
	B	D	B	D	B	D	A	B	D	A	B	D
Abadiño	16	265	49	193	65	115						
Atxondo		27		40								
Berriz		198		177		142						
Durango	424	1.100	572	1.113	390	662	141	77	608	15	251	73
Elorrio		343		359		268						
Garai												
Iurreta		116		120		180			87	23		207
Izurtza												
Mañaria												
Otxandio		42		52								
Zaldibar		118		118								

Iturria: EUSTAT. Hezkuntza Saila

14. taulan Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Saileko datuak ditugu, 2006/07 ikasturtekoak, Eustatek emanda, herri bakoitzean. 15. taulan, berriz, datu orokorrak ikusten ditugu. DMAko hezkuntza mailetan D ereduak da nagusi, batez ere Haur Hezkuntzan: %83,4. Modu berean, Lehen Hezkuntzan, DBH eta Batxilergoan ere D ereduaren proportzio handia dugu (hiru heren). Lanbide Heziketan, berriz, bestelako egoera ematen da, D ereduaren proportzioa erdia izanik, eremu erdaldunena dela esan dezakegu.

5.2 Irakaskuntza ereduak, eskualdean

15. taula. Irakaskuntza ereduak

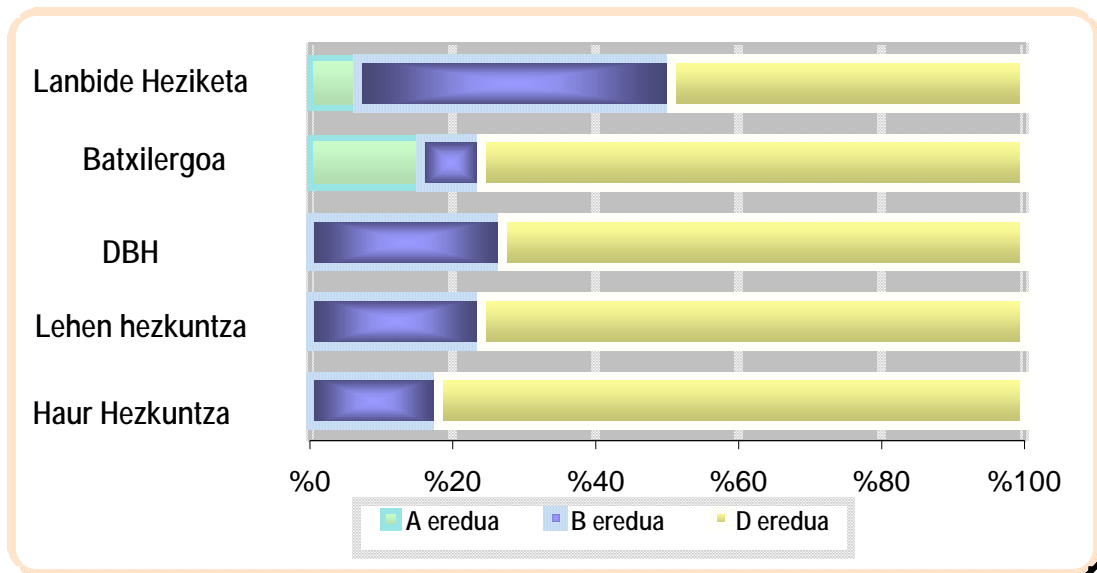
DMA:Irakaskuntza ereduak hezkuntza mailaren arabera (osoak eta %) 2006/07

	A ereduak	B ereduak	D ereduak	A ereduak	B ereduak	D ereduak
Haur hezkuntza		440	2.209		%16,6	%83,4
Lehen hezkuntza		621	2.172		%22,2	%77,8
DBH		455	1.367		%25	%75
Batxilergoa	141	77	695	%15,5	%8,5	%76
Lanbide heziketa	38	251	280	%6,7	%44	%49,3

Iturria: Eustat. Hezkuntza Saila.

7. grafikoa. Irakaskuntza ereduak

DMA:Irakaskuntza ereduak hezkuntza mailaren arabera (ehunekoak) 2006/07

Honen harira, Hezkuntzako hainbat txostenetan esandakoak gogora ekarriko ditugu:

“D ereduak aurrera doa hezkuntza maila guztietan, eta hori oso positiboa da euskalduntze prozesuarentzat. Dena dela, DBHn eta batxilergoan D ereduak pisu handia izateak eta, aldiz, Lanbide Heziketan A ereduak nagusi izateak zer pentsa ematen du”. (Iturria: Eustat- Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila).

Badirudi Lanbide Heziketa baztertuta geratu dela Hezkuntzaren euskalduntze prozesuan.

6. ONDORIOAK

Udalerrion ezaugarriak kontuan harturik, egoera soziodemografikoa berezia dela aipatu daiteke. Izan ere, biztanleen ia erdia Durangon bizi da (%48); Ondoren, Abadiño (%12,7) eta Elorrio (%12,4) datoz. Gero, Berriz (%8,4), lurreta (%6,7). Zaldibar (%5,1), Atxondo (%2,5) eta Otxandio (%2,1) eta kopuru txikiekin, Mañaria (%0,9), Garai (%0,5) eta Izurtza (%0,4). Taulan biztanle dentsitateak ditugu.

	Abadiño	Atxondo	Berriz	Durango	Elorrio	Garai	lurreta	Izurtza	Mañaria	Otxandio	Zaldibar
Km2	36,26	23,41	29,95	10,79	37,40	7,06	18,84	4,32	17,63	12,43	11,84
dentsitatea	203	63	164	2607	192	45	206	61	28	98	255

Aldagai soziodemografikoetan ondokoak dira ezaugarri nagusiak:

Genero aldagaiari dagokionez, pareko multzoak ditugu herri guztietan (Bizkaia.net, 2006). Adinari begira, 35-49 tartea da ugariena (%25), ondoren 20-34 tartea (%22,9), gero 50-64 (%18,1), hurrengoa 65etik gorakoa (%16,5) eta azkenak gazteen taldeak: 0-9 (%9) eta 10-19 urteko tartea (%8,5).

Jaioterriari begira, udalerrian jaiotakoak dira talde ugariena (%39), ondoren Bizkaian (%30), nahiz eta Elorrian eta lurretan estatuan jaiotakoak bigarren kopuruan egon; lurretan, gainera, aparteko egoera ematen da. Bizkaia.net iturriaren arabera, Bizkaiko eta estatuko kopuruak dira handiagoak herrian jaiotakoak baino.

Hizkuntzari dagokionez, hartutako udalerrietako lurraldean, Eustaten arabera, 2 urte eta gehiagoko biztanleria hartuta, %52 dira *euskaldunak*, %22 *ia euskaldunak* (edo elebidun hartzaileak, hau da, euskeraz "nekez" hitz egin edo, hitz egin ez arren, "ondo" ulertu edo irakurtzen dutenak) eta %26 erdaldun elebakarrak.

Durangon biztanle kopurua hain handia izanik, eskualdeko euskaldun kopuruari begira, proportzio handiena bertan dago (%45), ondoren, Elorrian (%14), Abadiñon (%12) eta Berrizen (%9). Hala ere, herri txikienak dira euskaldunenak euren biztanleriarekiko. Lehenengo eta behin, Mañaria, 395 biztanle euskaldun dituena (biztanleen %88,3); ondoren, Izurtza: 198 (%81,1) eta azkenik, Garai: 326 (%80,8). Erdaldun kopuru handiena Zaldibarrek ematen du, biztanleen %30,6 erdaldun multzoan baitago, ondoren, lurreta (%29,2), Berriz (26,8), Abadiño (%26,5) eta Durango (%26).

11 udalerrietako lurraldean, ia-euskaldunak (euskeraz nekez ulertzen eta/edo hitz egiten dutenak): %22 dira. Herriz herri, Durangon (%26), Abadiñon (%22,5) eta lurretan (%21,62) ematen dute kopururik handiena.

Hizkuntza bilakaera:

Euskaldun kopuruak gora egin du, aztertutako azken bi hamarkadetan, 9 puntu (86-96 tartean, 7 puntu eta 96-06 tartean, bi puntu). *Ia euskaldunak* kopurua asko igo da azken hamarkadan, 8 puntu. *Erdaldunak* multzoak, berriz, behera egin du nabarmen, 10 puntu.

Hizkuntzaren erabilera datu esanguratsu eta deigarria da. Biztanleen %62k gazteleraz egiten dute etxean, euskeraz %23k egiten dute, eta euskera eta gazteleraz, %15ek. Ondokoak dira ama-hizkuntza aldagaiaren kopuruak: gaztelera, %56; euskera, %35; euskera eta gaztelania, %7; eta beste bat, %2.

Euskerarekiko ez dagoela fideltasunik ondorioztatu daiteke, *etxeko hizkuntza/kaleko hizkuntza* eredu dikotomikoa (euskera etxeko hizkuntza dela suposatzen duena) mantendu ordez, etxean bertan ere hiztunek gazteleraren alde egiten baitute. Beraz, erabilera, etxean ere bai, gaitasunaren azpitik dabil.

Adinaren arabera, 20-34 (%25) eta 5-19 (%24) tartean daude elebidun kopuru handienak. Elebidun hartzaileen multzo handienak (euskeraz "nekez hitz egin edo, hitz egin ez arren, "ondo" ulertu edo irakurtzen dutenak) 20-34 tartean (%41) eta 35-49 tartean (%30) daude eta erdaldun elebakarrak, batez ere, 35-49 (%30) eta 50-64 (%27,4) tartean. Berriz ere aipatu beharra dago gaitasuna bermatuta dagoen arren, erabilera arloa izan litekeela ahulena. Eta aurreko atalean *ama hizkuntza* eta *etxeko hizkuntza* alderatu ditugunean esan den moduan, bestelako kontuek baldintzatzen dute euskararen erabilera, hala nola, ingurune euskaldunean bizi ala ez, eskolatik kanpo euskeraz berba egiteko ohiturarik dagoen, etab. Horregatik, adin-tarte hauek harrobia izanik, jarraipen sakonagoa egin beharko litzateke beste esparru horiek hobeto ezagutzeko.

Bestalde, *elebidun hartzaileak* kopuruei buruz, Berbarok ondorengo hausnarketa egiten du: hiztun osoak lortu al ditugu? Zergatik bai edo zergatik ez?

Hipotesi moduan, pentsatu daiteke *ia-euskaldunen* multzora pasatu diren lagunak euskera ikasten ari direnak izan daitezkeela. Horretan oinarrituta, helburu nagusi bi azaltzen zaizkigu: batetik, saiatu behar gara elebidun osoak lortzen, euskalduntze-alfabetatzea indartuz, eta bestetik, euskera erabili ahal izateko uneak eta guneak sortu behar ditugu, maila ez-formalean ere euskara erabiltzeko espazio eta momentuak sortuz (*Berbarlagun* proiektua adibidez).

Azkenik, irakaskuntzan, D eredu horrela dago: Haur Hezkuntzan %83; Lehen Hezkuntzan, %77,8; DBH eta Batxilergoan, %75 eta %76. Lanbide Heziketan, ostera, %49 baino ez da. Beraz, erronka nagusietako bat, lehen aipatu moduan, Lanbide Heziketan ere euskararen normalizazioa bermatzea da eta, bestetik, batxilergoan euskera maila jasotzea, eta D eredu, eredu bakar moduan ziurtatzea ez baita logikoa unibertsitate aurretik ikaslea erdalduntzea

DMAko Euskararen egoeraren azterketa

(A eta B ereduak ere badaude gaur egun); izan ere, honek joera bideratu dezake unibertsitateko ikasketen ereduaren hautaketa.

7. HERRIETAKO DATU-BILKETA

Herrietako datu-bilketa aurkeztuko dugu honako atalean. Galdera sorta bat erabili da herrietako datuak jasotzeko (2008ko abenduan jasota). Hortik abiatuta, euskeraren egoera eta euskera atalak dituen baliabideak aztertu nahi izan dira. Herrien artean bi multzo egin ditzakegu: Euskera Zerbitzua daukatenak eta ez daukatenak. Lehenengoan artean hauek ditugu: Abadiño, Berriz, Durango, Elorrio, Otxandio eta Zaldibar. Udalerri hauetan berezko giza baliabide eta aurrekontuak daude euskera atalean.

Datu-bilketa egiteko *Alkarbideko* (Bizkaiko Euskara Zerbitzuen bilgunea, Bizkaiko Foru Aldundiak Udalei ematen dien zerbitzua) fitxak hartu ditugu oinarritzat, bertan agertzen diren datuak eredu izanik herrietako egoera eta baliabideak ezagutzeko.

Abadiño

Udala

Oraindik ez dago euskera planik udal mailan. Hainbat egitasmo jorratu dira, besteak beste, dirulaguntzak ematea euskera ikasteko, 2005ean onartutako Euskeraren Erabilera Normalizatzeko ordenantza (gaur egun bertan behera dagoena) baina euskera planik ez dago. Aurten, euskeraren erabileraren normalkuntzarako plana egiteko Bizkaiko Foru Aldundiaren dirulaguntza jasotzeko eskabidea egin du Euskera Zerbitzuak.

Euskera Zerbitzuan itzultzailea eta euskera teknikaria daude. Lehenengoak 20 urte inguru daramatza eta bigarrena hasi berria da.

Azken udal hauteskundeetatik sortutako gobernu taldeak, Hezkuntza eta Euskera Batzordea sortu zuen.

Aurreko urteko aurrekontuak luzatu dira, 2008an 80.079 eurokoa izan da Hezkuntza eta Euskerarako, aurrekontu orokorraren %1,2 gutxi gorabehera.

Une honetan aurrekontuak egiteak du lehentasuna eta udal barruko erabilera planaren diagnostikoa eta diseinua martxan ipintzea.

Datu zehatzik ez badugu ere, Udal langileak 80 inguru dira. Dagokien hizkuntza eskakizuna betetzen ez dutenak, aldiz, 1 edo 2 dira.

Ordezkaritza politikoen artean, 13 denera, 5ek ez dakite euskeraz. Bestalde, batzordeak (11) gaztelaniaz egiten dira.

Irakaskuntza

Hauek dira ikastetxeak:

Zelaietako eskolan, Haur eta Lehen Hezkuntza dago, D eredukoak. 13 talde dira, hau da, 201 ikasle.

Traña-Matiena Herri eskolan, Haur eta Lehen Hezkuntzan, B ereduko bi talde (5. eta 6. maila) daude (28 ikasle); D ereduan, berriz, 18 talde daude (322 ikasle).

Traña-Matienako institutuko DBH: B ereduan, 3 talde (50 ikasle); D ereduan, 8 talde (110 ikasle).

Estatutik kanpoko ikasleei dagokienez, Zelaietan 5 ikasle; institutuan 6, Traña-Matienako Herri Eskolan, 24 ikasle.

Ikastetxeetan euskera plana dago. Eskoletan bertso klaseak, kultur ekitaldiak, kanpo ekintzak..., jorratzen dira guraso elkartearen bitartez.

Euskalduntze-Alfabetatzea:

Euskaltegirik ez dago, baina AEKren irakasleak etortzen dira klaseak ematera Errota kultur etxera. Hiru talde daude: bi guraso talde eta mintza praktikarako bat. Datorren urtean Berbalagun proiektua martxan ipintzen hasteko asmoa dago. Dirulaguntzak ere badaude euskera klase edo ikastaroetara joatearren.

Teknologia berriak

Ordenagailuetan hizkuntza nagusia gaztelania da. Web gunea elebidun moduan aurkezten bada ere, gaztelera nagusitzen da.

Merkataritza-ostalaritza

Merkataritza-ostalaritzan ez dago egitasmorik edo diru-laguntzarik. Enpresa munduan ere ez.

Aisia eta elkarteak

Hainbat elkarte dabilta herri mailan (Anbotoko azpiko damak, antzerki taldea, dantza taldeak, bertso-eskola...) Euskera nagusia da talde batzuetan, baina beste batzuetan erderaz egiten da. Aisia arloan, Gaztetxearekin lotutako taldea dago (Kokomarro), euskeraz egiten dituen ekimenak.

Kirola

Kirol arloan ez dago udal langilerik. Udal kiroldegia enpresa batek kudeatzen du, bertako 16 langileetatik guztiak dira euskaldunak, garbiketako 2 izan ezik. Ikastaro guztiak gaztelaniaz dira. Ez dago bestelako hitzarmenik.

Osasuna

Abadiño-Zelaieta osasun zentroan, 4 langile daude. Haietako bi euskaldunak dira (harrerakoa eta pediatra); medikuak eta praktikanteak, berriz, ez dakite euskeraz.

Traña-Matienako zentroan, 16 langile dira, guztira (administrariak, erizainak eta medikuak). Erizain bi dira euskera ez dakitenak.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

Corpus plangintzari dagokionez, duela hainbat urte eginda, Abadiño lexikoa eta aditzari buruzko liburua osatu zen.

Hedabideak

Herriko aldizkaririk ez dago. Euskerazko hedabideen arloan, Durangaldeko Anboto astekaria eta irratia dira aipatu beharrekoak. Durango telebista ere hartzen da, baina honetan gaztelaniaz egiten da batez ere.

Arlo honetan udal mailan ez dago hizkuntza irizpiderik. Diru-laguntza Anboto astekariari ematen zaio.

Kulturgintza

Txanpota Kultur Etxea, Errota Kultur Etxea eta Mediateka daude herrian. Kulturgintzan, ez dago hizkuntza irizpiderik. Urtean 50 ekitaldi inguru egiten dira eta horietatik %60, gutxi gorabehera, euskeraz egiten dira.

Atxondo

Udala

Udal mailan ez dago euskera planik. Erabilera planik ez dagoen arren, UEMAren bitartez trebakuntza saioak egiten hasi dira udal langileei begira. Ez dago euskera arlorako berezko aurrekonturik. Euskera eskoletarako diru-laguntza badago.

Udal langileak 9 dira. Hizkuntza Eskakizunak aterata daude, sortu berriak diren lanpostuenak (3) izan ezik.

Ordezkarri politikoak euskaldunak dira. Osoko bilkura eta batzordeak nagusiki euskeraz egiten dira, nahiz eta gaztelera ere hitz egin.

Irakaskuntza

Ikastetxe bat dago, D eredukoa. Haur hezkuntzan, 31 ikasle daude eta Lehen hezkuntzan, 43. Ikasle atzerritarrak 21 dira.

Teknologia berriak

Ordenagailuetan, gaztelera erabiltzen da.

Aisia eta elkarteak

Aisi talde eta herritarren taldeei dagokienez, 6 talde aipatu daitezke. Lautan euskeraz egiten dute eta besteetan, gaztelera.

Osasuna

Kontsultategiko langileek euskeraz badakite.

Hedabideak

Hedabideen arloan, badago herriko aldizkaria (hilabetekaria), euskeraz egiten dena, zati txiki bat izan ezik. Bestetik, Anboto astekaria banatzen da eta diru-laguntza ematen zaio.

Kulturgintza

Emanaldietan hizkuntza irizpideak ezarrita daudela esan liteke, zinea kenduta, beste dena, normalean, euskeraz egiten baita.

Berriz

Esan bezala, gaur egun, Berrizek Durangoko Amankomunazgoko jardun politiko eta administratiboko euskera gaitan ez du parte hartzen.

Udala

Euskera plana badago, Berrizko Euskera Biziberritzeko Plana, hain zuzen. Erabilera plana, baita, 2003-2007rako egina eta orain 2008-1012 bitartean martxan dagoena. Euskera Zerbitzuan langile bakarra dabil lanean. Bere zereginak honakoak dira: itzulpenak egitea, ekintzak bideratzea, dirulaguntzak bideratzea, udaleko langileei baliabideak eskaintzea. Azken aurrekontua 120.000 euro ingurukoa da, aurrekontu orokorraren %2 gutxi gorabehera.

Egitasmo nagusienak transmisio arloan kokatzen dira, irakaskuntza eta euskerazko aisialdi eskaintzekin lotuta, eta euskalduntze-alfabetatzea sustatzeko helburua ere kontuan hartuta.

Udal langileei dagokienez, 28 inguru izanik, %75ek du dagokion hizkuntza eskakizuna egiaztatuta. Politikarien artean (11), berriz, bik ez dakite euskeraz. Bost batzorde egiten dira, bi elebitan eta beste hirurak gazteleraz.

Irakaskuntza

Bi ikastetxe daude herrian. Bat LH eta HHkoa (Learreta Markina ikastetxea) eta bestea DBHkoa (Berriz institutua). D eredukoak biak. HH eta LHko Learreta Markina ikastetxean 440 ikasle inguru, Berriz institutuan 130 ikasle. Guztira 570 ikasle inguru. Espainiar estatutik kanpokoak: Lehen Hezkuntzan, 23; Bigarren Hezkuntzan, 9 (32, denera).

Ikastetxeek euskera normalizatzeko talde egonkorra dute, ikasturte osorako ekintzak antolatzen dituen. Udaleko euskera zerbitzuarekin etengabeko harremana izaten dute. Euskera indartzeko saioei dagokienez, esan behar da gurasoentzako euskera klaseak daudela eguerditan. Ikasle etorkinentzako ere errefortzu klaseak daude astean behin.

Euskalduntze-Alfabetatzea

Herrian bertan ez dago euskaltegirik, baina Udalak azpiegiturak eskaintzen ditu eta Durangoko AEK-k herrian ematen ditu klaseak. Guztira hiru talde daude Berrizen: EGA prestatzeko talde bat, goi-mailako talde bat, eta guraso taldea. Auto-ikaskuntzan ere badabilta ikasle batzuk. Guztira, 28 ikasle dabilta ikasten.

Horretaz gain, Berbalagun egitasmoa badago Berrizen. 20 lagunek eman dute izena 08-09 ikasturtean. Bestalde, AISA talde bat osatzeko asmoa bazegoen arren, 08-09 ikasturteko 3 ikaslek soilik eman zuten izena, eta ez da talderik osatu. Horrelakoetan, Durangoko euskaltegira bideratzen dira ikasleak. Euskera ikasteagatik dirulaguntzak jasotzen dituzte ikasleek.

Teknologia berriak

Ordenagailuetan eta web orrian euskera eta gaztelania agertzen dira. Euskerazko programak langileen eskura jartzen dira.

Merkataritza-ostalaritza

Euskera bultzatzeko egitasmoa dago: "Erosi euskeraz" kanpaina, Udalak bultzatuta. Era berean, itzulpen laburrak edo errotuluak egiteko aukera ere eskaintzen da.

Enpresa munduan ez da egitasmorik egin.

Kirola

Kirol arloan, 6 udal langile daude. Denek dute dagokien hizkuntza eskakizuna, batek izan ezik. Guztira, 28 ikastaro garatzen dira. Umeenak euskeraz egiten dira, helduenak, aldiz, definitu gabe daude, hau da, izena ematen dutenen arabera izaten dira. Zenbait puntutan hizkuntza irizpideak finkatuta daude. Begirale guztiek dakite euskeraz, errotuluak elebidunak dira eta umeentzako ikastaroak euskeraz dira.

Osasuna

Osasun publikoan 11 langile daude. 4 medikutik 3k dakite euskeraz, pediatrik baita, 4 erizainetik batek daki; harreran 2 langile daude, horietatik batek daki euskeraz; beraz, guztira, 6k dakite euskeraz.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

2008an Berrizeko ohitura eta gertaerei buruzko liburu bat egin zen eta horrekin ikastetxeetarako fitxa didaktikoak sortzeko asmoa dago. Toponimia beka bat jartzeko asmoa ere badago. Gabonetan gutun lehiaketa antolatzen da. Bestetik, Euskera Sailak 2009rako agenda bat sortu du.

Hedabideak

Herriko aldizkaria, Berriztarra, elebiduna da. Diru-laguntza Berriztarrari eta herrian banatzen den Anbotori ematen zaie.

Kulturgintza

Kulturgintza arloan hizkuntza irizpideak badaude. Haurrentzako eskaintza (ia %100a) euskeraz da eta helduentzako emanaldi gehienak ere euskeraz dira: antzerkia, ikastaroak... Hala ere, zinea, normalean, gaztelerazkoa da, euskerazko eskaintza oso txikia baita. Beraz, emanaldi gehienak (%75) euskeraz dira.

Durango

Udala

Durangorako datuak 2008an egindako *Durangoko Udalaren Euskeraren Egoeraren Diagnostikoa* izeneko txostenetik aterata daude.

Euskera plana (EBPN) garatzen ari da gaur egun. Udal barruko erabilera plana ere gauzatzen da administrazio arloan. Politikarien artean, %55 dira euskaldunak. Horren harira zera aipatzen da txostenean: "udalbatzaren euskaldunen batez bestekoa udalaren indizearekin bat dator". Txostenean, batzordeei buruz ematen den informazioak euskaldun kopuruari egiten dio erreferentzia: 8 batzordetik, hirutan partaideen %65 euskaldunak dira, beste hirutan %50-56 arteko kopurua dugu eta gainontzeko bietan %72-75 arteko kopurua. Txostenaren arabera, beraz, *euskeraren ikuspuntutik erabilera bultzatzeko aukera eskaintzen duten batzordeak badira, batez ere Berdintasuneko Batzordea*. Hori horrela izanda ere, txostenean bertan esaten da batzorde guztiek gaztelaniaz egiten dituztela bilerak.

Euskera Sailean lau langile daude: euskera teknikaria, itzulpenak ere egiten dituen, administrari laguntzailea, Kultura arlokoa ere badena, eta Berbaroko bi teknikari, plan estrategikoaren dinamizatzailea eta "Guk euskeraz" egitasmorako (Udalak euskararen erabilera eragiteko merkatari eta ostalariekin duen hitzarmena) teknikaria.

Udal langileen hizkuntza-eskakizunen egiaztatze-maila %82,57koa da. Udal langileen hizkuntza gaitasuna eta administrazio atalen erabilera datuak aztertutik, Udala egoera onean dagoela esan daiteke. Erabilera-datuei begira, berriz, *herritarrei begira euskeraren erabilera altuagoa da langileen artekoa baino eta langileen gaitasuna erabilera-maila baino askoz handiagoa da*. Aurrekontuari dagokionez, 2008an 197.840 euroko aurrekontua aipatzen da. Soldatak sartu gabe, euskerarako zatia aurrekontu osoaren %1,5 da.

Irakaskuntza

2006-2007ko datuak ematen dira txostenean. Haur eta Lehen Hezkuntzan zein DBH-n ez dago matrikulaziorik A ereduan. Haur Hezkuntzako B eta D ereduen kopuruak, hurrenez hurren, 424 eta 1100 ikasle dira.

Lehen Hezkuntzan, berriz, 572 ikasle daude B ereduan, eta 1113 D ereduan. DBHko matrikulazioan, aldiz, B ereduan 390 daude eta D ereduan, 662.

Azkenik, batxilergoan, A ereduan (azken urtean %13,5eko jaitsiera izan ondoren) 141 ikasle daude, B ereduan, 77 ikasle eta D ereduan, 608. Azken honek %4,8ko hazkundea izan du.

Lanbide Heziketari dagokionez, honako hauek dira datuak: Lanbide Heziketako erdi-mailako zikloan B ereduan 106 ikasle daude eta D ereduan, 17. Goi-mailan, berriz, A eredua dago oraindik (11 ikasle), B ereduan, 145 ikasle daude eta D ereduan, 49.

Beraz, D ereduak nagusitasuna du beste ereduekiko, Lanbide Heziketan izan ezik.

	A ereduak	B ereduak	D ereduak
Haur hezkuntza		424	1.100
Lehen hezkuntza		572	1.113
DBH		390	662
Batxilergoa	141	77	608
Lanbide heziketa	11	251	66

Hizkuntza Normalkuntzako programak (Ulibarri Programaren barruan) zortzi ikastetxetan garatzen dira (publikoak zein pribatuak izanik), eta euskeraren arloan, besteak beste, motibazioa, ezagutza eta erabilera jorratzen dituzte.

Ikasle atzerritarrak direla eta, txostenaren arabera, 2006-2007 ikasturtean 211 egon dira matrikulatuta. Hauetatik, %9,5 A ereduan, %67,8 B ereduan eta 22,7 D ereduan. Honen harira, atzerriko ume eta gazteen integrazioarako bertoko hizkuntza giltza den aldetik, *Atzerritarren Inmigrazioa Durangon* izeneko txostenean esaten da *baliabideak ez direla nahikoak*. Modu berean, "kiroldegietan, kulturako ikasgeletan edo euskaltegietan parte hartzen duten etorkinen kopurua txikia da, eta zerbitzu horien erabiltzaileen kopurua ez da korrelatiboa udalerrriak duen biztanleria atzerritarrarekiko" aipatzen da. Bestetik, "oso ondo baloratzen dute Landakoko eskolan guraso etorkin eta bertakoen artean sortutako elkarlanerako taldea".

Euskalduntze-alfabetatzea

Arlo honetan zera esaten da txostenean: "euskaltegietako matrikulazioa %15,3an jaitsi da azken sei urteotan. Nolanahi ere, 2003tik hona nahiko egonkor mantendu da". 2006-2007 ikasturtean 438 ikasle ibili dira euskaltegietan (258 Udal Euskaltegian eta 180 AEKn). Azpimarragarriak dira Landakoko guraso-taldeen arrakasta eta etorkin taldeen asistentzia egonkorra. Durangoko Hizkuntza Ofizialari dagokionez, 2007-2008 ikasturtean 986 ikasle matrikulatu dira (453, ofizialak eta 533, libreak). Kontuan hartu behar da ikasleen kopuru handia Bizkaiko beste udalerrietatik datorrela.

Berbalagun 2003/2004 ikasturtetik. 2008-2009 ikasturtean 89 lagunek dihardute ekimen honetan parte hartzen eta ekimenaren inguruko balorazioa oso ona izan da.

Euskera indartzeko saioak programa ere garatu da, Durangoko eskoletan ikasten ari diren 5 eta 16 urte bitarteko ume eta gazte etorkinei zuzenduta, eskola orduetatik kanpo, modu ludikoan. 2008ko ekitaldian 112 partehartzaile izan dira, gehienak (%85) B ereduan matrikulatuta (gainontzekoak, D ereduan dabilta). Udalak diruz ordaindutako programa da, Berbarok (txikienen kasuan) eta AEK (handienen kasuan) kudeatzen dutena.

Merkataritza-ostalaritza eta enpresak

Dendaketan egitasmoan merkatariei zuzendutako euskera-ikastaroak garatu dira. *Guk Euskeraz* egitasmoa 1997an hasi zen jorratzen, hitzarmena izenpetuta elkartearen eta Udalaren artean, euskera erabiltzeko gutxieneko konpromisoari eutsiz. Hitzarmenak kideak irabazi ditu urtetik urtera. Merkatariei emandako zerbitzuetan (itzulpena eta aholkularitza batez ere) goranzko joera nabarmentzen da. Bestalde, badaude diru-laguntzak (errotulu eta web guneak euskeratzeko).

Bestelako enpresetan ez da egitasmorik abian jarri.

Kirola

Durango Udalaren Euskararen Egoeraren Diagnostikoa izeneko txostenaren arabera, "Udal Kirol Erakundearen dauden langileen jakite-maila ona da, udalaren batez bestekotik (%82,57) hurbil". Hala ere, 66 ikastaroetatik, gehienak azpikontrataturako langileek bideratzen dituzte eta langile horietatik %28k daki euskeraz, udalerriko indizearen ia erdia. Gainera, ez omen dago hizkuntzaren aldeko irizpiderik ezarrita ikastaroetan. Kirol-zentro pribatuetan datuak jaso eta gero, "badirudi arlo pribatuan zein publikoan irakasle euskaldunak aurkitzeko zailtasunak badaudela eta horrek nolabait eskaintza baldintzatzen duela". Horretaz gain, ez omen dago euskera sistematikoki erabiltzeko ohiturarik.

Aisia, elkarteak

2000. urtean 62 elkarteak hartu zuten parte egin zen hitzarmenean, 2007an 66 izan dira. Arlo horretan, beraz, euskararen alde ari dira ekintzak jorratzen. Gainera, datozen urteotan elkarteekiko hitzarmenari berriro heltzeko asmoa dago.

Osasuna

Datu-iturri moduan darabilgun txostenaren arabera, Landakoko zentroan hizkuntz gaitasunari buruzko betetze maila langileen artean %26,70 da, eskasa, beraz. Izan ere, hainbat arlori dagokien indizea %80koa den arren (Osakidetzako euskera planaren arabera), Landakoko zentroan ematen dena horren erdira ere ez da iristen. Espezialitateen zentroan, berriz, ezagutza-mailaren indizea 31,35ekoa da, nahiz eta euskera planak ezarrita dauzkan helburuak eta ezagutza-maila lortuta egon.

Hedabideak

Eskualdeko *Anboto* astekariaren 4.160 ale banatzen dira Durangon. Horretaz gain, beste hiru aldizkari ere banatzen dira, *Kmon*, elebiduna da, eta gainontzekoek (*Crónicas del Duranguesado* eta *Oiz*) euskerari tarte gutxi eskaintzen diote.

Durango Irratiak udalarekin dauka hitzartuta euskararen presentzia. Bestalde, *Anboto Irratiak* euskera hutsezko programazioa dauka.

Durango Telebistan, aldiz, ez dago gutxieneko irizpiderik ezarrita euskerarekiko.

Argitalpenak

Urtero *Julene Azpeitia* lehiaketa egiten du Udalak, ipuin eta bertso-paperak batzen dituena.

Bestalde, herriko zenbait elkartek beraien argitalpenetan euskara erabiltzen dute.

Kulturgintza

Txosteneko datuak ardatz izanik, honako hauek aipatuko ditugu:

Urtero *Euskal Astea* egiten da, Udalak antolatuta.

San Agustin kultur gunea. Kultur eskaintzari dagokionez, azken urteotan euskeraz erdia inguru izan da. Haurren ekitaldien kasuan badago euskerazko lanak kontratatzeko politika definituta eta helduentzako hiruhileko bakoitzean gutxienez euskerazko ikuskizunbat ematen da. Ikusle kopuruari dagokionez, 2007an %69 euskerazko emankizunetara joan zen.

Bestalde, ekitaldiak egiteko aretoa hartu denean (alokatuta), ekitaldien %51,25 euskeraz izan dira.

Plateruena Kafe Antzokia. Berbaroren eskutik sorturikoa, euskerazko ekintza-emanaldiak eskaintzen ditu, besteak beste. 2007an 30.100 lagun ibili ziren ekintzetan, bai kontzertuetan bai kultur ekintzetan (2.400).

Zugaza zinema. Urtean 2-3 film eskaintzen dira euskeraz. 2007an 1.313 ikusle joan dira horiek ikustera.

*Berbaro elkarte*a. Durangoko euskara elkarte da, 400 bazkidez osatua eta 20 urtez, proiektu eta ekitaldi ugari bultzatu dituena; besteak beste, Anboto irratia eta astekaria, Kafe Antzokia, Merkataritza-ostalaritzako ikastaroak, ume-gazteentzako ekitaldiak... Parte-hartzaileak ere ugari izaten dira, hainbat arlotan kopuruak goranzko joera islatuz. Gainera, elkartearen zerbitzuak inguruko hainbat herritan ere eskaintzen dira.

Musika Eskola. Udalaren Erabilera Planaren barruan dago. 21 langiletik 18k egiaztatu dute Hizkuntza Eskakizuna. Bi irakaslek, baina, ez dakite euskeraz.

Arte eta Historia Museoa. Hamaika langile dira eta guztiek dute euskeraz aritzeko gaitasuna. Hitzaldi zikloetan, gutxienez hitzaldi bat euskeraz izatea bermatzen dute (%25).

Aipatu beharra dago Durangoko Liburu eta Disko Azoka, gaur egun ere saihestu ezinezko erreferentzia nagusia dena euskal kulturarentzat.

Elorrio

Udala

Elorrión EBPN garatzen da gaur egun. Dagoeneko, 2005-2008 tarteko plangintzari dagokiona amaituta dago. Erabilera plana ere martxan dago. Euskera zerbitzuan bi langile daude: itzultzailea eta euskera teknikaria.

Gaur egun lehentasuna duten egitasmoak hauexek dira: *Geurien* euskera hitzarmena. Merkataritza-ostalaritza arloan, zerbitzuetan, eta herriko elkarten eta aisi taldeen arloetan egindako hitzarmenari esker Elorrioko 180 eragilek baino gehiagok euskera indarberritzeko konpromisoa hartu dute.

Udal langileak direla eta, Hizkuntza Eskakizunen derrigortasun indizea beteta dago. Bestalde, politikarien artean, 13tik 12 euskaldunak dira. Batzordeak eta osoko bilkura euskeraz izaten dira.

Aurrekontuekin jarraituz, azken aurrekontua, soldatak eta dirulaguntzak barne, 332.634 eurokoa da (Udalaren aurrekontu osoaren %2,4), euskeraren ekintzetarako, 115.250 (%0,86 osoarekiko).

Irakaskuntza

Elorriko bost ikastetxeetan 900 ikasle inguru biltzen dira. D ereduko matrikulazioak dira guztiak. Horrez gainera, hiru haur eskola daude eta hauetan ere euskerazko eredu eskaintzen da. Eskoletan normalizazio-planak jarri dituzte abian. Ikasle atzerritarrei buruzko datuak hauexek dira: Txintxirri ikastolan, 7 ume (0-10 urte bitartekoak); institutuan, 3 ikasle; Goiko eskolan (Elorrio, LH), 10 ume; Lourdes ikastetxean, 5.

Euskalduntze-alfabetatzea

Abizari euskaltegia dago. Bertan, 50 bat ikasle dabilta. Berbalaguna eta Aisa egitasmoa ere abian jarri dira. Gurasoentzat ikastaroak eta tailerrak ere eskaintzen dira. Etorkinei begira, *Euskeratze* deituriko proiektua dago martxan, euskerara hurbildu daitezen ahaleginduz.

Bestalde, Udalak herritarrentzako diru-laguntzak ematen ditu.

Merkataritza-ostalaritza

Geurien hitzarmena da egitasmo nagusia. Herritarrentzako aholkularitza, zerbitzuak eta diru-laguntzak eskaintzen dira.

Enpresa mundua

Arlo honetan lehen urratsak ematen hasi dira, Elhuyar Fundazioaren bitartez.

Kirola

Udal kiroldegiko langileak azpi-kontratazioan daude. Egoera horretan, nahiz eta hizkuntza irizpideak finkatuta egon, horren gaineko jarraipena egitea gaitza da. Bestelako kirol taldeekin ez da egitasmo edo irizpiderik finkatu.

Aisia, elkarteak

Orokorrean, elkarte gehienak ele bietan aritzen dira. Hala ere, elkarte mota desberdinak bereiztu daitezke:

- Batez ere euskeraz aritzen direnak (Intxorta asti taldea, Besaide dantza taldea...)
- Ele bietan aritzen direnak (argazki elkarte, Elorriko Rugby taldea, Kainabera...)

Gazteen artean, Gaztetxean, esate baterako, gaztelaniaz aritzeko joera omen dago.

Erakunde batzuek euskeraz funtzionatzen dute, baina kanpo harremanetarako gaztelerara jo beharra izaten dute.

Elkarteek euskeraren inguruko arazo, interes eta beharrak, batez ere herriari begira ikusten dituzte, ez euren erakundeei begira.

Aipatutako arazo gehienak euskeraren prestigio falta eta kontzientzia faltarekin lotzen dituzte. Beste arazoetako bat euskeraren ezagutza da.

Elkarteek ikusten dituzten beharrak:

- sentsibilizazioa
- itzulpenak egiteko laguntza
- zenbait elkartetan hizkuntza-ohiturak aldatzea
- gurasoentzako euskera ikastaroak antolatzea
- eskolaz kanpoko ekintzetarako monitore euskaldunak lortzea
- herriko erakundeek zerbitzua euskeraz eskaintzea
- euskerazko baliabideen inguruko informazioa jasotzea (ikastaroak, aldizkariak, web-guneak...)
- herriko elkarte gehiagok euskeraren aldeko konpromisoak hartzea

Honen harira, Intxorta taldeak konpromisoari eutsiz, begirale euskaldunak eta euskaltzaleak ditu ekintza guztiak euskera hutsean burutu daitezten.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

Udalak liburu bi argitaratu ditu eta Durangaldeko euskalkia zaintze aldera bertoko komunikabideak diruz laguntzen ditu. Liburu bat toponimiari buruzkoa da eta bestea Balentin Berriotxoaren idazki-bilduma ("Neure amatxo maitia" izeneko gutun bilduma) agertzen du. Bestalde, Elorrioko hizkeraren gaineko lana egiteko asmoz, herriko zaharrei grabazioak egin zitzaizkien. Gainera, AEK-k bizkaiera ikastaroa eskaintzen du urtero.

Hedabideak

Anboto astekaria eta irratia dira, eskualde osoan bezala, euskerazko komunikabideak Elorriorako ere. Anbotori diru-laguntza ematen zaio. Bestalde, Txantxibiri irrati librea ere badago, euskeraz eta erderaz emititzen duena.

Kultura arloa

Arlo honetan hizkuntz irizpideak ezarrita daude. Ekitaldi gehienak (zinearen mugak kontuan hartuta), euskeraz egiten dira, haurrentzakoak den-denak. *Arriola kultur aretoa* dugu Elorrioko kultur aretoa, egitarau egonkorra eskaintzen duena. Balio askotako gunea ere bada (kafe-antzerkia, musika, ikastaroak...). Bere kudeaketa ekonomikoa mistoa da, Elorrioko Udalak eta Arriola Kultur Elkarteak egiten baitute

Garai

Esan bezala, gaur egun, Garaik Durangoko Amankomunazgoko jardun politiko eta administratiboko euskera gaietan ez du parte hartzen.

Udala

Udalerrian ez dago euskeraren inguruko planik. Aurrekonturik ere ez da zehazten. Udal langileak (4) euskaldunak dira. Ordezkarik politikoak (7) ere euskaldunak dira eta batzordeak euskeraz egiten dira.

Garain ez dago ikastetxerik. Bestalde, euskera ikasteko, herritarrak beste herri batera joaten dira.

Merkataritza-ostalaritza

Taberna bi daude, batean zerbitzua euskeraz ematen da, bestean ez.

Aisia

Dauden taldeek (dantza, jai batzordea, jubilatua) euskeraz jarduten dute.

Osasuna

Kontsultategian bi mediku aritzen dira, bat euskalduna eta bestea ez.

Kulturgintza

Arlo honetan egiten diren jardunak euskeraz egiten dira normalean.

Iurreta

Udala

Udalerrian ez dago euskera planik ezta udal barruko erabilera planik ere. Euskera zerbitzurik ez dago. Euskeraren inguruko egitasmoak Kultura arloaren barruan jorratzen dira. Bertan antolatzaile, administrari eta itzultzaile funtzioak betetzen dira euskeraren egitasmoei begira. Esleitutako aurrekontua 12.800 eurokoa da. Urteko plangintzan euskeraren aldeko egitasmoak definitzen dira. Udal langile guztiek badute euskeraz komunikatzeko gaitasuna.

11 ordezkarik politiko daude eta erdiak euskeraz daki. 5 batzorde egiten dira. Osoko bilkura euskeraz egiten da, eta batzordeak, arlo edo gaiaren arabera erderaz edo euskeraz, esaterako, kulturakoak euskeraz jorratzen dira.

Irakaskuntza

Maila guztietan D eredia dago, Lanbide Heziketan izan ezik. Azken honetan A eredia (40 ikasle) eta D eredia (254 ikasle) daude. Juan Orobiogoitia ikastetxea (DBH) eta Iurreta Institutua (Lanbide Heziketa) Ulibarri hizkuntza normalkuntzarako programa barruan daude. Maiztegi eskolan, berriz, barruko euskera plana jorratzen dute. Euskera indartzeko saioak ere guztietan egiten dira. Ikasle etorkinei dagokienez, Orobiogoitian talde berezia dago aterpetxeetan bizi diren ikasleek osatua (22 ikasle). Iurreta Institutuan, aldiz,

A ereduan daude ikasle etorkinak (Administrazio Kudeaketa ikasten), eta Maiztegi eskolan, 13 etorkin daude.

Euskalduntze-alfabetatzea

Euskaltegirik ez. Gurasoentzako ikastaroak antolatzen dira, era ludikoan (kantak, ipuinak...). Euskera ikasteko, herritarrei diru-laguntzak ematen zaizkie.

Teknologia berriak

Kz guneko ordenagailuetan euskera eta gazteleraz jarduteko aukera dago. Udaletxean eta Kultur etxean, gazteleraz daude. Web gunean, hizkuntza aukeratzeko agertzen da.

Merkataritza-ostalaritza

Arlo honetan ez dago egitasmorik edo hitzarmenik, ezta diru-laguntzarik ere.

Enpresa mundua

Arlo honetan ere ez da ezer jorratu.

Aisia eta elkarteak

Herriko hainbat taldetan (Amezketondo, Montoste, Aita San Migel Jai Batzordea, Dantza Taldea...) euskera da nagusi. Beste batzuetan (Txonpolo, adibidez) hainbat batzarretan erderaz egiten da, erdaldun elebakarrak daudenean. Bestalde, aisia arloan egitarau oparoa prestatzen da udalerrian, eta euskerari, hain zuzen ere, egitarau horren bitartez bultzakada ematen zaio (euskera ludikoa).

Kirola

Arlo honetan ez dago euskeraren inguruko egitasmorik antolatuta.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

Iurretako Elizateko Euskera eta Toponimia izeneko liburua argitaratu zen (Alberto Erraztik idatzia, 1994an).

Hedabideak

Herri mailakorik ez dago. Anboto astekaria banatu eta diruz laguntzen da.

Kultura arloa

Emanaldietan hizkuntza irizpideak badaude. Nagusientzako ikuskizunetan, %50 euskeraz izaten da. Umeentzakoetan, berriz, dena euskeraz egiten da. Ikastaroetan, %20 euskeraz da (besteak beste, gurasoentzako ikastaroak).

Izurtza

Udala

Udal euskera planik edo udal barruko erabilera planik ez dago. Hala ere, udal barruko egoerari begira, UEMArekin lanean ari dira trebatzeko saioak egiten. Udal barruko plangintza, beraz, neurri batean bideratuta dago eta horri esker, UEMArekin egindako hitzarmenak egoera berria ekarri du.

Euskera arlorako ez dago aurrekonturik zehaztuta.

Udal langileek (5) euskera maila egokia dute (dagokien hizkuntza eskakizuna lortuta edo maila altua izanda).

Ordezkaritza politikoak (7) euskaldunak dira, bat izan ezik (berba egin ez arren, ondo ulertzen duena). Batzordeak eta osoko bilkura euskeraz eta gazteleraz egiten dira, eta aktak ere elebidunak dira.

Irakaskuntza

Ikastetxerik ez dago. Bestalde, euskera ikasteko Durangora edo beste leku batera joan beharra dago. Euskera ikasteko, hala ere, ez dago diru-laguntzarik.

Teknologia berriak

Web gunearen hasierako orria euskaraz dago eta aukera ematen du gaztelerazkoa klikatzeko

Enpresa

Enpresa munduan ez dago egitasmorik.

Aisia

Talde batzuetan (Dantza taldea, jubilatutak) euskeraz egiten da normalean. Beste batean (Argintxu) euskeraz eta gazteleraz.

Kirola

Gimnasia talde bat dago, monitorea euskalduna izanda ere, erderaz egiten da erdaldun elebakarrak daude eta.

Osasuna

Kontsultategiko langileak euskaldunak dira.

Kultura arloa

Hizkuntza irizpiderik ez, baina emanaldiak (jaietan eta) euskeraz egiten dira.

Mañaria

Udala

Ez dago euskera plangintzarik ezta udal barruko erabilera planik ere. Behar denean, udal langileek egiten dituzte itzulpenak.

Aurrekontu finkorik ez dago euskerarako.

Egitasmo nagusiak honako hauek dira:

-administrazio mailan: udaletxean egiten den lana euskeraz garatzea, erabilitako dokumentazioa euskeraz edo elebiduna izatea, herritarrek euskera erabiltzeko daukaten eskubidea posible egitea, herritarrei zuzendutako erantzunak euskeraz egitea besterik eskatu ezik.

-herrian: herri mailan antolatzen diren ekintzetan euskera oinarri hartzea, herritarrekin erabiltzen diren komunikabideak euskeraz izatea (kontrakoa berariaz eskatu ezik): hileko kulturgintzari buruzko esku-orri informatiboa, web orria, etab.

Udalan bost langile daude. Euren euskera maila altua da, denek dute beraien lanpostuei dagokien hizkuntza-eskakizuna.

Zazpi ordezkari politiko daude. Gehienek euskera maila altua daukate.

Hiru batzorde egiten dira (Hirigintza, Ogasuna eta Kultura). Hirurak euskeraz.

Irakaskuntza

Ikastetxerik ez dago Mañarian. 2009an Haurreskola berria irekiko da.

Euskalduntze-alfabetatzea

Euskaltegiko talderik ez dago. Durangoko Euskaltegietan edo bestelako euskaltegi ofizialetan matrikulatutakoei, matrikula kostuaren erdia ordaintzen zaie.

Teknologia berriak

Web gunean euskera eta gaztelera aukeratu daitezke baina, lehendabizi, Mañariko web gunea irekitzen denean euskera azaltzen da.

Aisia eta elkarteak

Ursula Donea Jubilatuen Elkartean, Andra Mari Dantza eta Abesbatza elkartean, Mañaria Bizirik elkartean eta Gazteen taldean euskeraz egiten da.

Kirola

Mañariko Pilota Eskola dago. Euren euskera maila altua da. Ume eta gazteentzako ikastaroak antolatzen dituzte, euskeraz.

Osasuna

Osasun publikoan bi langile daude. Daukaten euskera maila erdizkoa da.

Kulturgintza

Hizkuntza irizpide moduan hartuta, antolatzen diren ekintzak euskeraz izatea dute helburu, hala betetzen da ia %99an. Urtero hamar emanaldi inguru egiten dira, eta orokorrean euskeraz izaten dira. Ikusle gehienak ere euskaldunak izaten dira.

Otxandio

Udala

Euskera plana (EBPN) 2008an hasi zen garatzen. 2008tik ere erabilera plana jorratzen da. Euskera Zerbitzuan, euskera teknikaria dago, lanaldi murriztuan (erdia betetzen du). Bere ardurapean herriari begirako euskera plana eta erabilera planaren ardura eta koordinazioa daude.

Euskera arlorako aurrekontua 35.440 eurokoa da, orokorraren %1,2.

Egitasmo nagusiak: gazteen alorrean, erabilera handitzea. Era berean, gurasoen erabilera maila handitzea. Eta udalaren barruan hizkuntza irizpideak finkatu eta betetzen hastea.

Udal langileak 8 dira. Sei langilek dagokien hizkuntza eskakizuna atera dute, eta gainontzekoek ez daukate hizkuntza eskakizunik.

Bederatzi ordezkari politiko daude, denak euskaldunak. Bestalde, batzordeak eta osoko bilkura, euskeraz egiten dira (Osoko bilkuraren akta, euskeraz eta gazteleraz idazten da).

Irakaskuntza

Otxandio herri eskolan D eredu dago. Bertan 115 ikasle daude eta eurretatik 17 dira kanpotik etorritakoak. Euskera plana bada, Ulibarri programaren barruan. Etorkinekin ere euskera indartzeko saioak egiten dira. Gurasoekin ere lana bultzatu nahi da, erabilera maila indartzeko ahaleginetan.

Euskalduntze-alfabetatzea

AEKren eskutik, bi talde daude martxan, denera, 15 ikasle dabilta (hasierako maila eta mintza praktikoa).

Teknologia berriak

Ordenagailu gehienak euskeraz daude. Web gunean, hizkuntza aukeratzea eskatzen da hasieratik.

Merkataritza-ostalaritza

Arlo honetan euskera bultzatzeko egitasmoak badaude, izan ere, UEMA hasi da Otxandion arlo hau jorratzen.

Enpresa mundua

Arlo honetan ez dago egitasmorik.

Aisia eta elkarteak

Dauden elkarteak (mendigoizaleak, jubilatuek, Korua...) euskeraz aritzen dira.

Kirola

Hizkuntza irizpideak ordenantzan finkatuta daude. Vulcano kirol elkartearekin hitzarmena dago sinatuta.

Osasuna

Kontsultategiko bi langileak euskaldunak dira. Kontsultategian, *Berria* egunkaria egoten da.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

Otxandioko hizkerari buruzko ikerlana (2008) eta Toponimiari buruzko ikerlana burutu dira.

Hedabideak

Anboto (eskualdekoa); *Inkernuz*, Euskera Batzordeak ateratzen duen aldizkaria, (urtean 3 ale); eta *Guzurmaiko*, udal aldizkaria, (2 ale urtean).

Kulturgintza

Hizkuntza irizpideak ezarrita daude. Emanaldi gehienak euskeraz egiten dira.

Zaldibar

Udala

Zaldibarko datuak 2008an egindako *Zaldibarko Udalerriko Euskeraren Egoeraren Diagnostikoa* izeneko txostenetik aterata daude.

Euskera Zerbitzuan langile bat dago, itzultzaile eta teknikari lanetan aritzen dena. Udaletxeko itzulpenez gain, EBPNren eta Udal barruko erabilera planaren kudeaketaz arduratzen da.

Udal langileei begira, hizkuntza-eskakizunen egiaztatze-maila %85 da. Gaitasun aldetik, udala egoera onean dago. Erabilera neurtu ez den arren, gaitasuna baino askoz baxuagoa omen da.

Udalbatzako ordezkari politikoak 11 dira, eurretatik 7 euskaldunak (%63,6). Euskera gaitasunaren aldetik, batzorde guztiak berdintsu agertzen zaizkigu, guztietan %60 baitira euskaldunak.

2008ko aurrekontua 179.707 eurokoa da. Soldata sartu gabe, euskerarako aurrekontua 132.346 eurokoa da, udal aurrekontu osoaren %1,42.

Zaldibarko kaleko erabilera %19,1 izan zen 2006an, hau da, aurreko neurketetan baino askoz baxuagoa (1996an, %26,7 eta 2002an, %29,8). Hala ere, metodoa oso ezberdina izan da hiru neurketak egiteko, beraz, ez dago parekatzerik.

Irakaskuntza

Zaldibarren eskola bakarra dago, D eredukoa. Guztira 231 ikasle daude (106 Haur Hezkuntzan eta 125 Lehen Hezkuntzan).

Normalizazio ekintzen egitarau zabala dute Zaldibarko eskolan. Ekintza batzuk zuzenean erabilera bultzatzera bideratuta daude.

Gaur egun Zaldibarko eskolan bederatzi dira kanpotik etorritako ikasleak (2008an, etorkinen indizea Zaldibarren %6 da).

Euskalduntze-alfabetatzea

2008/2009 ikasturtean 24 ikasle ibili dira, hiru taldetan: EGAn eta 2-3 urratsetan (talde bat guraso taldea da).

Berbalagun ekimena ere martxan dago, 20 bat lagunekin.

Teknologia berriak

Udaleko web gunea euskeraz eta gazteleraz agertzen da. Kz gunean programatutako ikastaroetan euskeraz egitekoek pisu handia zuten (%67). Hala ere, programatutako guztietatik bakarrik %18 egin da, eta horietatik bakarrik %19 izan dira euskeraz (sei ikastaro guztira).

Elkarteak, Merkataritza eta enpresa

Hiru esparru hauek Eixu elkarteak kudeatutako Bolo-Bolo ekimenaren barruan daude, baina azken urteotan ez dute jarraipenaz arduratzeko inor izan, eta ondorioz ekimen hori bertan behera geratuta dago.

Herriko kultur elkarte gehienetan jarduera nahiko eskasa denez, euskararen erabileran izaten dezaketen eragina, gaur egun, ez da handia.

Euskerari dagokionean, Merkategi fitxategian jasotako datuen arabera, 45 dira Zaldibarren zentsatutako saltokiak. Bolo-Bolo barruan egindako diagnostikoaren arabera, horietako langileetatik erdiak inguru euskaldunak dira, Beraz, esan genezake Zaldibarko lau saltokitik hirutan bezeroak euskeraz hitz egiteko aukera izan dezakeela. Euskeraz bizi nahi duten zaldibartarrek aukera hori izan dezaten bideak ez daude, baina, jorratuta.

Aisialdia

Zapatublai ekimena 3-12 urte bitarteko umeen artean aisialdian euskararen erabilera sustatzeko Udal Euskera Zerbitzuak abiatutako egitasmoa da eta Txatxilipurdi Arrasateko euskera elkartearen eskutik bideratzen da. Umeak hamabostean behin elkartzen dira, larunbatetan, eskolako lokaletan. Hizkuntzaren lanketa zeharkako helburu moduan jorratzen dute, helburuen deskribapenean bigarren mailan geratzen da (helburu nagusi bezala balioak lantzea agertzen da).

Bestalde, Gaztelekua euskera sustatzeko 12-16 bitarteko gazteei zuzendutako ekimena da. Hiru talde dabilta, adinaren arabera sailkatuta. Hiru talde hauen jokabidea aztertuta, adinean gora egin ahala euskerarekiko sentiberatasuna handitu egiten dela esan daiteke.

Gaztetxea

Gaztetxetik dabilta gazteek jakin badakite euskeraz, baina euren artean gaztelaniaz aritzen dira. Orokorrean, erraztasun handiagoa dute gaztelaniaz adierazteko.

Kirola

Udalak baditu kiroleterako azpiegiturak (futbol zelaia, pilotaleku bi, kiroldegia, rokodromoa eta arku-tirorako azpiegitura, besteak beste) eta baliabide horiek utzi egiten dizkie eskatzen duten talde edo herritarrei, baina ez dago udal zerbitzu bezala antolatuta: ez dute horretarako giza baliabiderik esleituta eta ez dago irizpide orokorrik erabilera arautzeko.

Osasuna

Kontsultategian, sei langiletik lauk euskeraz dakite (% 60); erizain bat eta lan-jardun erdiz dagoen medikua dira ez dakitenak.

Corpus plangintza eta euskeraren kalitatea

"Zaldutik Zaldibarrera. Toponimian barrena" eta "Zaldibar Berbarik Berba" argitaratuta daude. Bestalde, azken urteotan Zaldibarko historiaren alderdi bati buruzko koaderno monografikoak argitaratu dira.

Hedabideak

Ez dago bertako egunkari, irrati edo telebistarik. Arlo honetan Anboto da baliabide aipagarria.

Kultura

Badira urtero errepikatzen diren zenbait ekitaldi edo programa (trikitixa txapelketaren antolakuntza, Zaldibar Doinutan, etab). Horietatik batzuk (trikitixa txapelketa, San Esteban eguna, ume eta gazteei zuzendutako guztiak) euskera hutsean egiten dira. Gainerakoetan hizkuntza biak erabiltzen dira. Gaur egun ez dago hizkuntzaren tratamendurako irizpide formalik.

8. DMA

Durangoko Merinaldearen Amankomunazgoa 1971ean eratu zen. Erakundearen bulego nagusiak Astolako Etxean daude, Abadiñon kokatuta. Gaur egun zortzi udalerrri dira Amankomunazgoaren kideak: Abadiño, Atxondo, Durango, Elorrio, Iurreta, Izurtza, Mañaria eta Zaldibar.

Durangoko Merinaldearen Amankomunazgoaren eskutik, ondoko zerbitzu hauek eskaintzen dira:

- Oinarrizko Gizarte Zerbitzuak
- Drogamenpekotasunen prebentzioko zerbitzua
- Adineko pertsonen dinamizazioko arloa
- Ingurugiroari begirakoak
- Kirol instalazioak
- Durangaldeko Behargintza (Enplegu zerbitzua)
- Lanerako prestakuntza zentroa
- Kontsumitzailearen informaziorako udalen bulegoa (Kiub)

Udalerrietako ordezkari politikoak arduratzen dira erakundearen kudeaketaz.

Langileei dagokienez, 37 lanpostu daude Amankomunazgoan. Lanpostuei hizkuntza eskakizunak eta derrigortasun datak ezarri zaizkie.

Jarraian, erakundearen, DMAren organigrama dago txertatuta.

DMAko Euskararen egoeraren azterketa

LEHENDAKARIA

IDAZKARIA

Ogasun eta Administrazio Publikoa	Gizarte Zerbitzuak	Enplegua eta enpresen garapena	Ingurumena.	Kultura, Euskera, Kirola eta Kontsumoa
<p>Ogasuna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontuhartzaitza. • Aurrekontuak<ul style="list-style-type: none"> ◦ Programazioa. ◦ Urte anitzeko gastuak. ◦ Langileen eta aurrekontu-plantillaren gastuak. • Kontabilitatea • Inbentarioa • Diruzaintza	<ul style="list-style-type: none"> • Gizarte Zerbitzuak eta besteren laguntza behar dutenak.<ul style="list-style-type: none"> ◦ Oinarrizko gizarte zerbitzuak. ◦ Gizarteratzea. • Umeak, gazteria, emakumeak eta familiak. • Adineko pertsonak. <p>Drogamenpekotasunen prebentzioa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Enpleguari begirako orientazioa. • Lan-munduratzeara. • Trebakuntza. • Autoenplegua. • Enpresen garapena.	<ul style="list-style-type: none"> • Hondakinak batu eta tratatzeko zerbitzua. • Iraunkortasuna eta agenda 21.	<ul style="list-style-type: none"> • Kirol instalazioak. • Kultura eta kirol jarduerak. • Euskera. • KIUB.
<p>Modernizazioa eta Administrazio Publikoa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antolaketa eta araubide juridikoa. • Informazioaren teknologia. • Kontratazioa eta zerbitzuak.				
<p>Giza baliabideak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Giza baliabideak kudeatzea.<ul style="list-style-type: none"> ◦ Organizazioa eta lanpostuak. ◦ koordinazioa ◦ Lan-itunpeko langile funtzionarioak hautatzea. ◦ Ordainsariak. ◦ Langileen erregistroa. ◦ Langileak trebatzea. • Lan-harremanak.<ul style="list-style-type: none"> ◦ Negoziazioa.				

9. ONDORIO NAGUSIA

Herrien artean biztanle kopuruan ezberdintasun nabarmenak ikusi ditugun bezala, azpiegiturretan ere badira. Heziketa, osasun, lan eta merkataritza gune gehienak Durangon kokatzen dira. Durangok du, beraz, lehentasuna baliabide sareari dagokionez, eta euskeraren sustapenerako ere, berebiziko garrantzia dauka eskualdean.

Bestalde, Durangorekiko dependentzia dela eta, inguruko herriek Durango elikatzen dute (zentro-periferia moduko ereduan), eta, modu berean, Durangon euskeraren sustapenerako ekoizten eta eskaintzen denak erakarpen berezia sortzen du ingurukoetan. Indar hori onuragarria izanda ere, Merinaldeko udalerrri guztien parte hartzea eta lankidetzaz oinarritzat duen eredu bultzatu beharra dago, euskeraren inguruko egitasmo asko herri guztietan egingarriak izan daitezen.

Eskualdeko euskeraren egoeraren gaineko ondorio argiagoak atera ahal izateko, komeni da irakurketa bikoitza egitea, batetik, eskualde mailakoa eta, bestetik, udalerrien berezkotasuna kontuan hartuta.

9.1 Eskualde mailako irakurketa.

Hizkuntza gaitasuna eta transmisioa

Aldagai eta ezaugarri soziolinguistikoei erreparatuta, egoera nahi bezain osasuntsua ez bada ere, ezagutza datuek bilakaera oso ona dute. Biztanleria gora doa, 2001-2008 tartean, hazkunde tasa %8,4 da. Adin-talde nagusienak 35-49 eta 20-34 urte bitartekoak dira, hau da, garrantzitsuak diren taldeak belaunaldi berriak hazi eta hezteko. Eskualdearen izaera *euskaldunak* eta *ia euskaldunak* kontuan hartuta, euskalduna da. Bertako biztanleriaren jatorrizko hizkuntza euskera da eta gaur egun ere portzentaje handiak jatorrizko hizkuntzari eusten dio, %52 baitira *euskaldunak* eta %22 *ia euskaldunak* (2006ko datuak). Honen inguruan esan behar da azken hamarkadetan etengabea izan dela *euskaldunen* igoera (1981ean, %41; 1986an, %43; 1996an, %50; 2006an, %52).

Honekin lotuta, hala ere, *ia euskaldunak* (%22) kopuruaren inguruko hausnarketa egin behar dugu. Izan ere, multzo hori horrela izendatzeko irizpideak argitu eta sakonago aztertu beharko liriateke ondorio garbiagoak atera ahal izateko, hau da, hizkuntza gaitasunari begira, zein trebetasun menperatzen duten, zein ez, etab. Dena den, multzo horretakoak euskaldun osoak izatera iristea gure helburua izanik, horretarako bideak eta baliabideak aztertzeari ekin beharko genioke.

Hortaz, hizkuntza bilakaera ikusita, etorkizun itxaropentsua espero daiteke, beti ere, hezkuntza alorrean euskerazko ereduak etengabe aurrera egiten badu, besteak beste.

Gaur egun, D eredu nagusi da hezkuntza mailetan, orokorrean hartuta.

Azkeneko hamarkadan D ereduak nabarmen egin du gora maila guztietan. 2001-2002 ikasturteko datu ofizialekin alderatuta, ondoko taulan D ereduak izan duen gorakada ikusi daiteke:

<i>D ereduaren bilakaera</i>	2001-02	2006-07
<i>Haur hezkuntza</i>	%78,70	%83,40
<i>Lehen hezkuntza</i>	%71,30	%77,80
<i>DBH</i>	%53,20	%75,00
<i>Batxilergoa</i>	%59,40	%76,00
<i>Lanbide Heziketa</i>	%38,30	%49,30

Mailaz maila begiratuta, hala ere, B ereduaren indarra ere begi-bistakoa da hainbat esparrutan: Lanbide Heziketan, %44; DBHn, %25 eta Lehen Hezkuntzan, %22.

Bestetik, A ereduari dagokio azpimarratu beharreko datua, izan ere, batxilergoan, A ereduaren kopurua %15ekoa izanik, Lanbide Heziketaren A ereduaren kopurua (%6) baino altuagoa da.

Beraz, datuek euskerazko irakaskuntzaren aldeko jarrera argia erakusten dute eta, ondorioz, emandako aldaketak nabarmenak dira. Ildo horretatik jarraitu dezagun ikasle eta gurasoekiko eraginkortasuna bultzatze aldera, ekimen bateratuak jorratzeak berebiziko garrantzia dauka, eta hori planifikatzeko, eskualdea, bere osotasunean, hartu beharko litzateke kontuan, eragile guztien partaidetza ere eskualde mailan bermatuz.

Ezagutzari buruzko datuekin jarraituz, adinarekin erlazionatuta ikusiko ditugu.

Adin-tarteei erreparatuz, elebidun (euskera dakitenak multzo honetan daude) kopuru handiena (%25) 20-34 urte bitartean dago eta ondoren datorren kopurua (%24), 5 eta 19 urte bitartekoa da. Biztanle gazteenek ematen dute euskaldun kopuru handiena. Gazteen portzentajea egitasmoetan eta helburuetan aintzat hartu beharko da. 20-34 bitartekoei dagokienez, guraso eta hezitzaile izateko aukera handia eskaintzen duten neurrian, lehentasuna eman behar zaie euskeraren ondorengoetaratzeari eta hiztunak sortzeari begira. Bestetik, talde gazteenak kopuru handienetakoa emateak nolabaiteko bermea ziurtatzen du hizkuntza-gaitasunarekiko. Hain zuzen ere, adin tarte honek ematen du erdaldun elebkarren kopuru txikiena (%3,3). Hori horrela, hizkuntza-gaitasuna gaztetasunarekin lotuta dagoela ondorioztatu daiteke. Hortaz, etorkizunerako aurreikuspen baikorra egin dezakegu.

Erdaldun elebkarren multzo handiena (%30) 35-49 adin tartean izanik, datu horretan ere arreta jarri beharko dugu, hizkuntzaren transmisioari begira, lagun horiek ere sasoi eraginkorrean daudelako. Umerik izatekotan, erdaldun elebkar horiek euskeraren aldeko apustua egin dezaten (D ereduak),

erakartzeko baliabideak eskaini beharko ditugu. Guraso erdaldunei zuzenduriko ekimenak ardatz hartuta, eskualde mailako plangintza orokorra jorratzeari garrantzia handia eman behar zaio, sasoi jakin batzuetan (matrikulazio sasoiari, besteak beste) eraginkortasuna handiagotu egingo delako.

Erabilera

Erabilera esparruan ikusgai ditugun datuen arabera, hiztunen erabilera ohiturak ez datoz bat ezagutza mailarekin. Hizkuntza gaitasunaren indizetik espero zitekeen erabilera ez da betetzen eskualdean, ezta herrietan ere (banaka hartuta). Jatorriz euskaldunak diren lagunak %35 izan arren, bakarrik %23k hitz egiten du euskeraz etxean, hau da, 12 puntu gutxiago. Hala ere, euskera eta gaztelera, biak batera, hitz egiten dutenak %15 dira, beraz, neurri batean euskararen erabilera igo egiten da datu honen arabera. Azkenik, jatorriz erdaldunak (%56) direnek baino hiztun gehiagok (%62) egiten dute gaztelera, soilik, etxean. Badirudi gizartean ematen den egoera diglosikoak eragina duela etxeko ohituretan ere, gaztelera, gizarteko esparru gehienetan bezala, etxean ere jatorrizko hizkuntzari nagusitzen baitzaio. Aztertu beharko litzateke, bestela, etxean euskeraz egiten duten hiztunen tipologia, hau da, zein den euskaldun berrien kopurua eta zein jatorrizko euskaldunen kopurua, hizkuntzaren inguruko ohiturak hobeto ulertzeko.

Hizkuntzaren erabilera ohituren esparruan dugu, gaur egun, erronka nagusia. Erabilerearen kopuruari zerikusia duten faktore guztiak aztertu behar dira egoera aldatu dezaketenean giltzak zeintzuk diren ezagutzeko. Erabilerearen eragile nagusienetakoak diren aldetik, motibazioa, euskararen prestigioa eta hizkuntza-gaitasuna kontuan hartzea ezinbestekoa da. Aldi berean, euskaraz bizi ahal izateko une eta guneak eraikitzen jarraitu behar dugu.

Erabilerearen esparruan, baita, esku-hartze eta plangintzaren ardatzak topatu ditzakegu. Horretarako, eragiteko sektoreetan, eskualde mailako azterketa egiteak onura handia ekarriko luke, eskualde osoa bere baitan hartuko lukeen ekintza-plana jorratzeko asmoz. Besteak beste, honako sektoreetan planteatu daitezke eskualde mailako plangintza:

- Kirola eta aisialdia
- Lan mundua: enpresak
- Merkataritza-ostalaritza
- Helduen euskalduntzea eta alfabetatzea
- Komunikabideak

Eskualdeko hizkuntza planifikazioak adostua eta bateragarria behar du izan. Eskualdeko baliabideen optimizazioa ahalbidetzen duen zerbitzu integratzailea eratzea proposatzen dugu.

Euskararen inguruko egitasmoen dagokienez, gaur egun herrien arteko koordinazio eskasa dago. Beraz, Amankomunazgoko Euskera Zerbitzuaren ekimenez, elkargunea eskaini behar da herri guztietako eragileak elkarlanean aritzeko prozedura arrakastatsuen bilgune izan dadin.

Administrazio atalean, herri bakoitzak udal barruko erabilera plana du. DMAko Euskera Zerbitzuaren ardura Amankomunazgoaren erakundearen barruko euskera plana bideratzea litzateke.

Administrazioari begira, udalen arteko koordinazioa ere eragingarria izango litzateke arlo jakin batzuei begira, hala nola, hizkuntza irizpideak herrietan nola dauden zehaztuta aztertzea, zein prozedura dauden jarraipena egiteko, zer-nolako komunikazio planak jorratzen diren, etab. Azken baten, helburua informazio trukaketa eginez prozedura eraginkorrenak identifikatzea da, guztiontzat probetxugarriak izan daitezen.

9.2 Udalerrien gaineko irakurketa

Udalerri bakoitzaren berezitasun eta baliabideen arabera irakurketa egiteko asmoz, ezaugarri eta beharrezkoak nagusiak laburbilduko ditugu honako atalean.

Administrazioa

Eskualdeko sei udalerrik Euskera Zerbitzua dute. Hala ere, kopurua handiagoa izan beharko litzateke; izan ere, biztanle kopurua eta ezaugarri soziolinguistikoak kontuan hartuta, lurretari ere balegokioke euskera zerbitzua edukitzea (aldagai hauei begira, Zaldibarren parekoa da).

Euskera Zerbitzua dutenetan, hainbat premia sumatzen dira giza baliabideak kudeatzeari begira. Haietako batzuetan (Berriz, Otxandio eta Zaldibarren) euskera zerbitzua dinamizatzaile bakarrak osatzen du (Otxandion, lan-jardun erdiz). Hainbatetan, euskera teknikariaren zereginen proportzio bat itzulpen eta administrari lanekin lotzen da. Egoera hauek zereginen metaketa sortzen dute. Ondorioz, euskera zerbitzu bakoitzaren baldintzak eta beharrak hala eskatuta, behargin kopurua handitzeko aukera aztertu beharko litzateke.

Baliabide moduan eta praktikotasunari begira, zenbait egitasmo garatzeko ohiko bidea kanpoko enpresak eta erakundeak kontratatzea izaten da. Dena den, biderik egokiena Euskera Zerbitzua indartzea izango litzateke.

Euskera zerbitzua duten herriek EBPN eta erabilera plana garatzen dituzte gaur egun, nahiz eta Abadiñon oraindik lehen pausuak ematen egon (teknikaria hasi berria da lanean). Hala ere, araubide eta hizkuntza irizpideei begira, oraindik hutsuneak sumatzen dira, euskera zerbitzurik ez dutenetan ez ezik zerbitzua dutenetan ere. Horrela, Abadiñon, Otxandion eta Zaldibarren horren premia dago gaur egun ere.

2002an Siadecok egin zuen datu-bilketa kontuan hartuta, aurrerapauso nabarmenak eman direla esan dezakegu: bi udalerri gehiagok dute euskera zerbitzua, euskera planak garatzen dira eta esparru jakin batzuetan urteetako ibilbide emankorra jorratu da egitasmo nagusien inguruan. Esaterako, hitzarmenen bitartez euskera sustatzeko lan handia egin da merkataritzan eta elkarte sektoreetan.

Euskera Zerbitzurik ez izan arren, beste udalerrietan ere euskeraren esparruan aurrerapena egon da (Atxondon eta Izurtzan UEMArekin lanean dabilta, lurretan, egitasmo egonkorrak jorratzen dituzte urtero...).

Orokorrean, hizkuntza irizpideen definizio, ezarpen eta jarraipenerako sistematizazioaren beharra dago esparru guztietan. Horretarako, helburu egingarriak adostuta, esleipenetan euskeraren irizpidea ezartzea da helburua, kontratazioetan eta diru-laguntzetarako. Bestalde, erabileraren gaineko plangintzan, euskeraren inguruko komunikazio planari garrantzia eman behar zaio. Modu berean, adierazle-sistema egokia sistematizatu behar da erabilera neurtzeko.

Hedabideak

Hedabideen esparruan, Anboto (astekaria eta irratia) dugu komunikabide garrantzitsuena eskualde osoan, dituen zabalkunde eta sustapenagatik (udalen diru-laguntza barne). Gainera, hainbat herritan euskeraren presentzia bermatzen duten aldizkariak badira (Atxondo, Berriz, Durango, Otxandio). Hala ere, komunikabideetan euskera bultzatzeko premia egon badago (Durango telebista...).

Hezkuntza eta gazteak

Hezkuntza eta gazteria funtsezko esparruak direla eta, D eredu nagusia da eta ikastetxeetan euskera plana dago. Hala ere, B eta A eredu oraindik badaude ikastetxeetan. Jasotako datuengatik, *erabilera* da sustatu beharreko esparrua, gaztetxoan artean erderaz egiteko joera dagoelako, eskolan bertan ere. Honekin lotuta, guraso taldeekin estuago lan egiteko beharra nabarmentzen da (sentsibilizazioa, ikastaroak...). Bestalde, ikasle etorkinen kopurua ere igotzen doa herri guztietan, beraz, hor dago beste lan-esparru bat.

Gazteen hizkuntza ohiturak direla eta, jasotako hainbat adierazpen aipatuko ditugu:

Harrigarria bada ere, ikasketa-prozesu osoa euskeraz egin duten gazteak ere gaztelaniaz erosoago eta baliabide gehiagorekin sentitzen dira .

Umeak nagusitzen joan ahala (teorian euskerazko gaitasuna handitzen doan neurrian, gero eta gaztelania gehiago erabiltzen dute. Ikasgelan ere bai (Zaldibarko txostena).

Gazteen artean, erderaz egiteko ohitura omen dago (Elorrio).

Kultura

Kultura eta aktibitate eskaintzaren esparruan ere, euskeraren presentzia sustatzeko, urtean-urtean helburuak eta epeak jarritz, emanaldien euskerazko kopurua handitzea izan behar da helburua.

Beste arlo batzuk, aldiz, ia jorratu gabe daude gaur egun. Hauen artean, kirola eta lan mundua aipatu ditzakegu. Eredu hauetan, hain zuzen, antzematen da Amankomunazgoaren ekimena bultzatzeko premia eta mikroplanak ezartzeko beharrezana.

Bestetik, sustatu beharreko beste arlo batzuk ondokoak dira:

- herritarren partaidetza
- herri bakoitzeko erakunde desberdinak elkarrekin aritzeko formulak adostea
- Motibazioa lantzea: euskararen prestigioa bultzatzea
- Corpus plangintza jorratzea (euskalkia, toponimia, historia...)

9.3 DMAko Euskera Zerbitzuaren izaeraren inguruan

Euskararen normalizazioaren esparruan, Amankomunazgoaren izaerari dagokio herri erakundeen arteko harremana, elkarlana eta osagarritasuna bultzatzea, gaur jorratzen dituen gainontzeko esparruetan egiten den moduan. Horrela jardunez gero, eskaintzen diren zerbitzuetan herri guztien indar, eragile eta baliabideak optimizatzea lortzen da.

Euskera Zerbitzuaren antolaketari buruz hausnartzeko, urrats batzuk eman dira dagoeneko, dauden ereduak eta aukerak aztertzeke asmotan. Horrela, eredugarriak izan daitezkeen beste Euskera Zerbitzu batzuekin harremanetan jarri ondoren, egitura eta egitasmoen inguruko proposamena idatzi eta aurkeztu genuen Astolako etxean, abenduaren 17an egin zen batzarrean (ikus 1. eta 2. eranskinak)

Batzarrean, udalerrietako ordezkariak egon ziren, Garaikoa izan ezik. Batzarreko akta eta proposamena jasotzen duten idazkiak eranskinetan aurkezten direnez, atal honetan laburpen moduko aipamen batzuk baino ez dira azalduko.

Proposamena biltzen duten idazkiak hauexek dira:

Euskerako egitasmoak elkarlanean garatzeko

DMAko Udalak eta Euskera Zerbitzua: koordinazioa eta funtzioak

Euskerako egitasmoak elkarlanean garatzeko idazkian, esparruak definitzeko asmoz, jasotako ekarpenak jasotzen dira.

Koordinazioa eta funtzioak idazkian, lan egiteko proposamena aurkezten da (lan taldeak eratzeari buruzko proposamena).

Aurkeztutako proposamenak Euskera Zerbitzu batzuek egindako ekarpena du oinarri. Izan ere, mankomunitate mailan funtzionatzen duten Euskera Zerbitzuen egitura eta jarduteko sistema hartu ditugu eredutzat Durangoko Amankomunazgoko Euskera Zerbitzua eratzeari begira.

Erreferentzia moduan Mankomunitate batzuk hartu diren arren, garrantzia eman diegu Durangaldeko egoeratik hurbilago egon daitezkeenei. Horregatik,

honako Euskera Zerbitzuak aipatuko ditugu, euren izaerari eta zerbitzuen eskaintzari buruzko eredia egokia delakoan:

- Debagoienako Mankomunitateko Euskera Zerbitzua
- Oarsoaldeko Euskera Zerbitzua
- Urola Kostako Udal Elkarteko Euskera Zerbitzua

Euskera Zerbitzu hauek antzekotasuna dute antolaketa eta jarduketaren inguruan. Eskualdeko udalerriek eskualde mailako erakundea osatzen dute, euren helburua zerbitzu eskaintzaren eraginkortasuna eta kalitatea areagotzea izanik.

Udalerrri gehienetan Euskera Zerbitzua dago. Eskualde mailako Euskera Zerbitzuen helburuak ondokoak dira:

- Eskualdeko herrietako lan-ildo komunak identifikatu, aztertu eta egitasmoak martxan jartzea.
- Udalerriz gaindiko normalizazioan eragitea, egitasmoak proposatuz eta ekintzak koordinatuz
- Baliabide ekonomikoak eta teknikoak optimizatzea, horrela baliabide txikiagoak dituzten herriei aukera berdina emanaz.

(iturria: Debagoienako Mankomunitatea).

“Eskualdeko udal euskera zerbitzu ezberdinek antzerako behar eta helburuak dituzte, eta beraz, elkarlan eta koordinaziorako gune mankomunatua sortzea erabaki da. Gure lana elkarlanean jarduteko estrategia eta aukerak aztertu eta ekimen mankomunatuaren bidez gauzatzea da. Ekimen hauen urratsak udal zerbitzu ezberdinen eraginkortasuna gehitzeko bidetik ematen dira, alde batetik, eta elkarlanean ateratako proiektu-produktuen bidetik, bestetik”.

(iturria: Debagoienako Mankomunitatea).

Astolako batzarrean Amankomunazgoko Euskera Zerbitzua antolatzeko beharrezana badagoela begi-bistan geratu zen. Horretarako, gaur egun dauden gabeziak eta hutsuneak aintzat hartuta, udalerrri guztien premiak aztertu eta lan-ildoak definitu beharra dago.

“Udalerrri bakoitzak bere aldetik jokatu ordez, Durangaldeko helburu, proiektu, irizpide eta ekintzak bultzatu behar dira (beti ere herri bakoitzaren izaera, ezaugarriak, berezitasunak eta autonomia errespetatuz).”

(iturria: Debagoienako Mankomunitatea).

Batzarrean egin ziren adierazpenak *Aktan* (ikus 3. eranskina) bilduta dauden arren, haietako batzuk hemen aipatuko ditugu, erreferentzia modura:

Mankomunitateak bateragile eta bultzatzaile modura jardun behar du, kontuan hartuta non dagoen bakoitza eta zelan bateratu ekimenak.

Hiru esparru jorratu behar dira: baliabideak, gabeziak eta proiektuak, hau da, ze ekintza definitu.

Aztertu eta adierazi behar da Durangaldean zelako premia ikusten dugun, eta horrela, lehen urterako plangintza egin. Denok batuz gero, merkeagoa ateratzen da, ez dago dudarik. Beraz, ondo adierazi behar da herri bakoitzak ze premia daukan eta zeintzuk diren Durangaldeko premiak, eskualde mailan.

DMAko Euskararen egoeraren azterketa

Daukagun egoeran kokatu beharra dago, Euskera Zerbitzua daukatenak eta ez daukatenak kontuan hartuz. Mankomunitatetik bi edo hiru ekintza urtean bultzatu daitezke.

Proiektu horretan egitasmoak zehaztu beharko dira eta, esaterako, hiru egitasmo batera landu.

Azkenik, zenbait egitasmo aipatu ziren Amankamunazgotik bideratzeko egokiak izan daitezkeenak: familia transmisioaren ingurukoak, hezkuntza (Berritzegunearen bidez), Berbalaguna, euskerazko komunikabideak, euskalduntze-alfabetatzea, lan mundua eta merkataritza, kirola...

Laburbilduz, egitasmo askoren inguruan, eskualdeko udalek indarrak batzea ezinbestekoa delakoan gaude. Bakoitzak bere aldetik jo beharrian, eskualdeko herriek, batuta, indar gehiago egin ahal dutelako euskararen mesedetan.